

Sayı: 3

Yıl: 1987

MARMARA ÜNİVERSİTESİ FEN - EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRKLÜK ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ

İstanbul - 1988

HATEM-İ TEY HİKAYESİ

BİLGE SEYİDOĞLU

Doğu Anadolu folklor mahsullerinin hala canlı olarak yaşadığı bir bölgedir. Halk Hikâyesi anlatma geleneği devam etmekte, bunun yanında yeni düzülen hikâyeler de uzun kış gecelerinde ve ramazanda halk kahvelerinde anlatılmaktadır.

Geleneği devam ettiren Erzurum'da en eski halk hikâyecilerinden birisi de Behçet Mahir'dir. (Doğ. 1335) Aşık Mıkdat'ın yetiştirdiği bir halk hikâyecisi olan Behçet Mahir'in repertuarında 1970 de kendisi ile yaptığımız bir konuşmaya göre 50 halk hikâyesi bulunmaktadır. Bu hikâyelerin her biri en az on gece anlatılır. Diğer hikâyeciler gibi Behçet Mahir'de hikâyesini anlatırken kahvede saz şairleri de bulunur. Hikâyecimiz saz çalmasını bilmediği için uygun yerlerde durur, bu sırada saz şairi anlatılan hikâye ile ilgili şürler söyleyerek saz çalar. Bu şekilde bir hikâyenin bazan bir ay veya daha fazla uzadığı da olur. Hikâyecimiz son yıllarda ihtiyarlık sebebiyle kuvvetten düştüğü için artık eskisi gibi günlerce süren hikâyelerini anlatamamaktadır. Bildiği bütün hikâyeler Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde Halk Edebiyatı ve Halk Bilimi konusunda çalışanlar tarafından banda kaydedilmiştir. Hatem-i Tey hikâyesi de bizim vaktiyle tesbit ettiğimiz hikâyelerden birisidir.

Hikâyeyi ağız özellikleri ile vermeyi dil çalışmalarını bakımından da faydalı olur düşüncesi ile değiştirmeden vermeyi tercih ettik.

Hikâyede yer yer mahalli unsurlar bulunmakla beraber bütünü itibarıyla Binbir Gece kaynaklıdır. İleride yapılacak bir çalışma ile mukayeseli olarak aradaki farklar gösterilecektir.

HATEM-İ TEY

Şimdi geçeceğim Hatem-i Tey hekayelerine. Bu söylediğim hekaye yeddihekaye birbirini açar. Yalnız Hatem-i Tey'i diynemiyen bir adam ömr-i hayatında demesin ki dünyada gün gördüm yaşadım. Ögüt de var, ibret de var. Varlıktan darlığa düşmek, darlıktan varlığa yetişmek akıllı hesap eder. Hatem-i Tey padişah el açan bir sahile yüz lira ihsan ederdi. Yani bu sahavetlik Hatem-i Tey'e Ebe-yi ecdadından galmışdı. Günnerin bir gününde Hatem-i Tey'in hükmettiği ölkesine bir seyyar geldi. Eşitdi ki bu melmeketin hükümdarı el açan bir sahile yüz lira ihsan edir. Bu seyyar gayet tahsilli, görgülü kimselerdi. Nayet Hatem-i Tey hüzür-i divanına çıkıp rıza-yı hak için el açıp elini uzatdı. Hatem-i Tey bu sahili görür görmez elini galeme götürüb bir mahbus yazdı. "Götür babacığım şunu haznedara". Haznedara götürüb haznedar imzayı atıp. "Götür al parani". Eger baş vezir eger Hatem-i Tey imzaladı. Haznedardan yüz lira ihsan edip bu seyyar annadı ki ne varsa bu imzada. İnsan oğlı tamahkardır, çünkü bu tamah adem babamızdan galmışdır. Heç ölümü düşünmez hatirine getirmez. Ancak kazanayım, yığayım. Ecebe yığdığım kime galacah, buni bilmez. Heç birimizin ahlına gelmez. Birgün düküp gittiğimizi düşünmezik. Daymi yığım diye lakin saltanat ebedi'l galmaz. Birgün serri-i saltanattan ayrılır felek. İnsanın en büyük varlığı kendi ile barabar götürdüğü sağlığında gazandığı etdiği sadağalar etdiği savaplar odur. Geride isderse dünya gader malın olsun asla bir faydası olmaz. Ne sene ne bene ne de cümleye, bu seyyar tahsili guvvetli olan bu şahıs evleyi kendi kendine imza atıp Hatem-i Tey'in baş vezirinin imzasını aynı imza atarak haznedardan yüz lira evleye daha aldı. İkinci oldi bir daha velhasılı bir günde üç defa üç yüz lira alırdı. Amma sabağın imzasını Hatem-i Tey mahbusini verip evle ile ikindiden asla haberi yohudi. Ne baş vezirin ne bu padişahın. Bu iki oyunu alarah bir sene ele devam devam etti. Yıl dedigin üç yüz altmış altı günde burş degişir. Üç yüz altmış altı gün yevmiye üç yüz lira alarak sene ikmal oldi. Hatem-i Tey bütün mezlişi ile beraber veznedarı çağırıp defderler açılıp hesap görmeye oturdi mezliş. Hazinede olan varlığın mevcudatını hesabettiler. Lakin para noksan geldi. Eger meclis, eger Hatem-i Tey eğer baş vezir haznedara nic'oldi bu para diye, haznedar mahbusleri Hatem-i Tey'in önüne indirip, durun efendim işde hesabedin eger eksikliğim varısa o zaman gonusun. Sizden yevmiye üç

mahbus geldi, üç imza üstünde. Yevmiye üç yüz lira vermişem. Bir sene eleddevam. Bir seyyar aldı. Bu parayı niçin hesaba goymasız. Hatem-i Tey durup: “Ey haznedar sabakdan sabağa bir imza atdım. Eğer ben eger başvezir yüz lira saymak lazım. Lakin iki yüzün üstünde haberim yok. Buni kime verdin?” “Efendim sabakdan gelip el açıp senden mahbus getirene üç defa verdim.” “Birinden haberim var, ikisini niçün verdin?” “Bilmem” dedi. “Sizin verdigiz mahbus geldihden sona benim asla ehdiraz etmeh hakkım degildir. Bu hat senin degil mi?” Hatem-i Tey bahıp eger hattına imzasına “evet benim” baş vezire sordi “Senin degil mi?” “evet benim.” “Niçin sahab olmazsın?”

Meclis bu işe şaşıp Hatem-i Tey, başvezir şaşıp, bu nasıl ola, bu nasıl bir ilim sahibi. Aynı hadde had uydura. Hatem-i Tey Mezlişine danışıp ne yapalım bu adamı nerde bulalım? Lakin bu seyyar annadı ki gün tamam hesap görülecek. Ben saten alacağımı aldım, yükümü dutdum. Ne isim var daha Hatem-i Tey garışısında. Tebdil-i gıyafet edip gendisini bir tedbil gılığında şehir içerisinde dolandırdı. Yani Allah’dan başka kimse tanıyan olmazdı buni. Hatem-i Tey tarafından garagollar arayıp şehirde bulamadılar. Hayet Hatem-i Tey âciz galıp mezlisine “nasıl edelim?” Çünkü insannarın akıl yaşda olmaz başda olur. Eger ferasetli, eger görgülü eger de tecrübe görmüş insannar. Her işi başa götürür. Görgüsüz tecrübesiz kimseler birdenbire şaşar, düşer, ne yapacağını bile gaybeder. Çünkü herşey ilm ile görgü ile bilgi ile olur. Tecrübeli kimseler golay golay almaz, golay da işini gaybetmez. Lakin görgüsüz tecrübesiz kimseler hakikatde birden varlığa sihi bolursa o varlığı neye harcıyacağını bile bilemez. Görgülü kimse ayağı gakiş Hatem-i Tey’in düşüncesine “Ey padişahım sen bu adamı affet bu adam hüzüre gelir.” Çünkü suçlunun suçu affolundu mu suçlu gelir hüzüre. Hatem-i Tey: “Pekey ben bu adamı bir görüm” Tellallar ilanet edip her kim benim bir sene eled devam yevmiye hazinemden üç yüz lira haddime had uydurup almasını affettim, etdiği gusuri bağışladım. Parayı da gendine hibe etdim. Yalnız hüzür-i divana çıhması rica olunur. Bu affi vilâyet içinde ilan eder etmez tebdil-i gıyafet olan bu seyyar tellalların effini duyması ile tellal başına: “Buyurun efendim benim bu suşli” diyip Hatem-i Tey hüzürüne çıhdi. Hatem-i Tey padişah görüp: “Ey babacığım sabakdan sabaha hüzür-i divanıma geldin el açıp rızayı hak için sadağa istedin. Ben sene yüz lira ihsan ettim. Lakin evle ile ikindiye neçün aldın? Bu emri kimden aldın, kimden istedin. Ve benim imzama haddime ve başvezirimim imzasına heddine nasıl hat atdın? Seyyar bu cevaba garşılık: “Efendim evet para dedigin nefise bir ga-

raba verir. Her şeyden şirin her şeyden datlıdır, dünyada. Ahca işde, nefse uydum lakin bu günahi işledim. Lakin şimdi hüür-i divanında boyun vurmuş dururam” ”Gorhmadın mı bir daha geldin garşıma?” “Efendim gorhdum” “Niçin geldin?” “Effin duydum, sen bir padişahi sultansın. Effin efdir, cezan ceza. Bütün garagollar ararken beni Allah’dan başga kimse tanıyan olamazdi. Gorkumdan ve senin hükmünden adaletinden tebdil-i giyafet oldum. Lakin effin duydum, effin efdir. Effen garşılık hüüren geldim.” Hatem-i Tey Seyyarın bu üşgek cevaplarını dinniyerek gendi gendisine tercibe edip: “Evet baba haklı söyledin. Bir hükümdarın ikrarı ikrardır, cezası cezadır. Ef Allah’ın ef olunmussun, bir daha bu küstahlığı yapmıyacağan ikrar verir misin?” “Evet efendim. Saten ganimetimi aldım. Senin kimin bir edaletli padişahi nerde bulayım. Etdigim bu hatayı efetmen büyük bir edalete seni ulaşdırdı.” “Haydi yürü bakalım. Hüür-i divanda temenna edip, mezlişe gerisin geri seyzer çıkıp Hatem-i Tey ayağı galkıp mezlişine “Benim kibi bir edaletli gelmiş’mi dünyaya. Bele bir küstahlık eden, hatta iş işliyenı effettim. Aldığı parayı bağışladım. Benden büyük daha edaletli padişah var mıdır? diye” Akıl danenin birisi ayağı galkıp “Mağrurlanma padişahım senden büyük Allah var. Kibrin hasmı hakdır. Sakın sakın kendi kenen kibirlenme efendim. Evet dünyada edalet çokdur. Bir insan bilmediğine garşılık çoh çoh nohsanlığı vardır. Lâkin bildiginden bilmediği çohdur. Bildigine mugabil bilmediği ayağının altına alsa belki başı semaya erer. Ey hükümdarım senden edaletli padişah var ki Kân diyarında Kız Padişahi vardır. Haftada iki köle alır, birini eyler birini azat eyler. El uzadıb rıza-yı hak için el açana çoğ ehsanlar eder. Onun ölkesinde bir cevher-fürüş var. Yevmiye bir mücevher verir mezede, tellallar o cevheri elanet eder bütün saraflar beh vurur. Yüz liradan bin liraya çıkar. Getir getir, tellal başına der. Benim neye ehtiyacım var. Havanda döger tozını beh vuran saraflara bezirganlara garşı üfürüp, tellalın üçüretini verir. Yarın yine gel. der. Yevmiye bir mücevher bin lire giymetinde toz eder üfürür. Hem de tellalın üçüretini verir. Gidersin gız padişahının edaletini seyzerder, o cevher fürücü görürsün. Senden daha zenginleri var ki yevmiye bir cevheri toz edip eceba bunun dünyada ne gatter cevheri var. Belki de onun cevherinin belki üşde biri dünyada yeryüzünde hükümdarlarda bile bulunmaz. Get onların derdini edaletini örger sona sen, senin edaletin kendi kenden kurgunluk getir. Sona edaletin mezlişen söyle. Hatem-i Tey bu mezlişin içinde gonusan şahısın sözünü dinliyerek sade gendi degil mezliş de dinnedi. ”Pekey“ ben varayım o şehere eger gız padişahını eger de o cevher fürücü göreyim. Nasıl bunun tükenmez bir mücevheri var ki yevmiye bir cevher bin lira giymetinde yok edir...” “Gi-

din efendim eger sözlerimden birisi yalansa hüzür-i divanda boynum gıldan incedir". Hatem-i Tey çok bu sözlere merak ederek oturduğu hökm-i edalet sandalyasına bir vekil goyup gendisi bir derviş gıyafetine girip nayet bir seyyar gılığında diyar-ı gurbet çünkü dağ başında el oğli senin sultan olduğın bilmez. Bir gıyafet derviş gılığında ölkesini tergedip diyar-ı gurbeti gendine gahr-ı yâr edip güne bir menzil gece gündüz giderek nayet heka-ya dillerde tez olur, yıllarda geç, günnerin bir gününde gız padişahının kökş-i sarayına yetiştı. Rusgat alıp gız padişahına haber verdiler ki bir seyyar devrüş hüzür-i divanıza sizinle gonusmak istiyor. Emir verdi: "Alın" Halayıklar bırakıp Hatem-i Tey olduğuni Allah'dan başka kimse bilen yokidi. Kız padişahının köşk-i sarayına çıkıp içeri girer girmez el peyrep dutup edab-ı erkanla bir selam verip bunun görgülükle içeri girmesine edab-ı erkanına gız padişahının mezlişi Seydi durnası kimi döndi. Ne gatder bir görgili derviş. Ne gatter tercibe görmüş bir kimse. Hele şunun bir derviş olmasına, bu tertiple girmesine edab-ı erkanla oturmasına. Bütün heyranla bakıp derviş yüzüne gız padişahı, "Buyurun derviş baba yanına." Gahveler ısmarlayıp içildikten sona her ikisinin gız padişahı ferasetle bunun güzel güzel kelamlarına ve güzel gonusmasına annadaki bu olgun bir kimseler. Gız padişahı müsade alacak, "Ey derviş baba gıyafetiniz bir derviş görünür amma lakin, nevlinizi olgun gördüm. Diyar-ı gurbeti çıkdığınızın sebebi nedir?" Hatem-i Tey annadı ki bu da bir görgülü bir hükümdar. Gız padişahının bu cevabına karşılık Hatem-i Tey şu teglifi diline alıp, "Kişi gendi rızasıyla çıkar mı asla gurbete. Helbet de vardır hikmeti salar gendini mihnete". Yani ben gendi hüsn-i rızam ile diyar-ı gurbeti dolanmıram demeg isdir. Ab-ı dane dolandırır. Su çehdi getirdi. Her yerden bir nasib alıp dünyada nasibimi toplamak için her şey bir sebep olur. Ben Hatem-i Tey padişahım. El açan bir sahile yüz lira ihsan ederdim. Bir seyyar hüzür-i divanıma gelip rıza-yı hak için elini uzatmasına ben yüz liralık bir mahbus verdim. İmza had atdım, başvezire havale etdim. Başvezirin de imza hed bu adam bizden bu hedleri alarak haznedardan yüz lirayı aldıktan made evliye eger ikindiye kendi kendisine hed atıp aynı benim heddime imzama karşılık imza eger başvezirimim heddi imzasına karşı imza üç defa haznedardan para almış. Sene ikmal olup hesap görüldü, haznede para nohsan gelip, haznedar mahbusları gösterip, birisine sahip oldum, ikisine olamadım, sizindir diye iddia etti. Baktım ki evet had benim. İmza benim. Nayet buldurdum seyyahı edaletden ayrılımm diye bunun etdiği hatayı effetdim. Aldığı parayı bağışladım. Buni eylikle yola vurdum. Kendi kendime benden daha vergili bir padişah var mıdır diye mezlişime gonusdum. Hüzür-i divanımda saltanat içinde otu-

ran mezlişimden birisi: “Mağrurlanma padişahım, senden büyük Allah var” dedi. Nayet sizin haftada iki köle alıp birini eyüp birini azad ettiginizi ve bu ölkezde bir cevher fürüc yevmiye bir cevher mezete verip satmayıp, toz edip üfürdüğünü söyledi. Ben de taht u tacımı altı aydan beridir terg-i diyar edip, yerime vekil goyup diyar-ı gurbeti gendime gahr-ı yar etdim. O günden bu güne gurbet dolanarak işde şimdi üz be üz beraber gonuşmadayık. lakin sizin edaletizi sizin sehavetizi örgenmeye ölkenizde cevher fürücün yevmiye bir mücevher döğmesinin sebebini almaya geldim. Haftada iki köle alır, birini eyler birini azad edermişsen, bu edaletin sebebi nedir? “Gız padişahı Hatem-i Tey-in bu cevaplarını dinniyerek:” Efendim. senin verdigin shevet benim haftada iki köle alıp birini eyliyip birini azad ettiğim de hiç çünkü dünyanın ahiri ağıbeti hiç. Evet insannar kendi kendine mağrurlanmasın. Sonsuz bir işin soni olur mi? Hakigat kibrin hasmı Allah’dır. Bir insan ne olduğunu düşünmesin ne olacağını düşünsün. Ahşam yatırır zengin sabahdan galdırır bi şey yoh. İnsannar bir gararda galmaz. Ancah bu kevn-i mekanı yaradan gudret guvvet sahibi Allah galır. Sizin vergiz bizim vergimiz heç. Bizden evel gelen hükümdarlar daha edaletli gelmiş getmiş. Lakin cevher fürüc’un yevmiye bir mücevher döğüp üfürmesinde ben de o sırdayam. Lakin varın bunun hüzürüne etdiğini görün. O esrarı ne ise ondan örgenin. Bir müddet gonuşduktan sona Hatem-i Tey gız padişahının sarayından müşade ile ayrılıp şehir içerisinde dolanarak, ben bu cevher fürüc’ün dil söyleme ile el deme ile inanılmaz. İnsannar gördüğüne, bildigine inanmalı. Hakigatde eledir. Çünkü bir insanın dosdundan fazla düşmanı bulunur. Evet sözde yalan olmaz yanlış olur. Belki de ilave olur, yalan bile olur. İnsannar gözi ile görmediğini gördüm demesin. Bilmediğine bilirim demesin. Hatem-i Tey padişah o günüz gedip ferdası gün guşluh vehdi saraf meydanını gezerken bahdı ki bir tellal eline bir mücevher bütün bezirganlar o mevgein sarafı beh vurmaya döküldüler. Ele bahdı ki tükanların arasında bir cevher tükanı levhe asılı tükanın gapısından. Cevher fürüş tükanı derler. Lehveyi okıyarak gıyafet gine derviş gıyafetinde o halg arasında dolanan Hatem-i Tey tellalın elindeki mücevhere seyrededi. Yüz liradan beh açılıp bin liraya gadar vurdu sarafı. Bezirganlar nayet cevher fürüş tükandan: “Getir tellal getir, benim satmaya ehdiyacım yohdur,” tellalın elinden alıp kepeng üsdünde bir havan. İçerisine cevheri goyup döğüp beh vuran sarafı bezirganlara garşı toz edip üfürdi. Beh vuranlar uzakdan seyredir, bakardılar. Tellalın ücretini verip “yarın bu vakit gine gel evlâdım” diyip tükanına geri dönüp çıkıp oturur oturmaz seyreden Hatem-i

Tey padişah cevher fûrûş'ün tûkanının önüne varıp: "Esselamü'n aleyküm" cevher fûrûş: "Selamün aleyküm derviş baba buyurun" giyam dip aldı tûkanına. "Buyurun oturun" "Hayır oturmam. Beni bildin mi ben kimem" "Ne bileyim giyafetin bir derviş lakin kim olduğuzi bildirin bahalım." "Ben Hatem-i Tey padişahım. Senin bir cevher dögüp üfürdüğen tah ölkemde işitdim. Ben el açan bir fıkara yüz lira verirdim." Kendi kendime derdim benden vergili bir padişah var mı? Sen yüz lira giymetinde bir mücevher dögüp, toz edip yok edersen. Bu varlığı neden yok edersen. Heç kimse fayda görmedi. Tûkanın cevher doli görirem. Lakin bu mücevher ekilme ile ireli gelmez. Yoksa bunun mayasını mi bilirsen. Nedir bu senin halın bene bildir? Cevher fûrûş Hatem-i Tey padişah olduğuni annıyarak: "Hoşgeldiniz" diyip "Ey Hatem-i Tey padişahım benim içerdeki derdim dünyada bir müşkilatım var. Benim müşkülümü halletmedihden sona ben cevheri neye sebep dögüp toz edip üfürdüğimi ben de deli degilim bin lira giymatinde bir varlığı niçin yok edim. Lakin ara yerde sebebi var. Benim müşkülümü halletmedihden sona her işin hakigatini sana garışmam." "Neymiş müşkülün?" diye Hatem-i Tey sordi. "Ey Hatem-i Tey padişahım. İki gözü amma bir arap var. İki gözden melul. Gidersin bu arabı sabahdan erkenden evinden çıkar. Gelir çarşının başında bir oturak yer yaptırmışdır, oturur, ağıyarak her kim benim boynun köküne bir sille vurur, her kim bene müstahak der, ölünce bir güne gader cezandır çek der. Her sille vurana üç akça verir. Yavralir, nayet ömr-i heyatında ölünce bir güne gader boynuna sille vurdurmaya ikrar etmiş. Get o iki gözi amma araba seyret. Ne sebebe hem boynuna sille vurdurir, kötek yiyir hem de her sille vurana müstahakdır gendine dedittirir. Cezandır ölene gader çek dedittirir. Her sille vurana üç akça verir. Sabaktan akşama gader gelen giden sille vurir takdir ile bundan para alır. Get o gözden melul olan arabın derdini örgen helbet de onun bir derdi var ki keyf için para dağıdıp kötek yiyen adam olur mu? Meahgak ki onun içerde meahgak bir derdi var. O arabın müşkülünü örgen, gel bene bildir. Ben de müşgülümü sene annadim. Ne üzden mücevher dögüp toz edip beh vuranlara garşı üfürdüğimi söylim. Yoksa diyemem Hatem-i Tey Padişahım. Hatem-i Tey padişah cevher fûrûşden bu cevapları dinniyerek efgarlandı. Yahu dünyada ne meraklar varmış. Neler varmış. Benim heç haberim yok. Du bahalım esgikse derine düşeceğim. Taht u tacımda ömür boyunca yüz sene daha ömrüm olaydı bu cevapları ne duyaydım ne bileydim. Hakigat hal çoh yaşıyan çoh bilmez, çoh gezenden sor demişler. Hakigatde eledir. İnsannar yatan aslandıansa gezen tilkiden hisse al. Bir vilayetde doğup ömrünü geçiren gurbet dolanmıyan görgi görmiyen

her ölkeden bir örneğ almıyan, ve her çiçekden bir goki goklamayan her mezlîşden bir duygi duymayan adam ömri getse ne, getnese ne. Hakigatte eledir. İnsannar gezme ile, büyük divannarda, büyük adamlar ile oturup gakma ile büyük mezlîşlerde gonuşanları dinleme ile görgi olur. Yoksa anamdan doğdum böyüdüm bir ölkede nayet yatdım gahdım yedim içdim gazandım idare etdim heç bi şey görmedim, duymadım bilmirem diyen kimseden aks olur. Şu hekaye arasında şu cevabı arz etmek arzındayım ki evet benden sonra diyniyenner hissedene gıssa alsın. Neler var bu dünyaya neler gelmiş, neler getmiş. Hakigatte eledir, çünkü analar neler doğurmuş. Babalar neçe iğitler kazanmış. Hökümdarın birisi vezirine bir altun verip senden bir davar isterem. Lakin altuni geri isterem. Davarın etinden kebab isterem. Davarı sağ isterim.” “Aman hökümdarım altuni verdim davarı aldım, altun getdi.” “Pekey davarı kesdin etini kebab etdin yedin. Davar öldi. Davar sağ galır mı?” “Bilmem dedigim cevapları senden isderem.” Bu hökümdar altuni vezirin avucuna goyup sene gırk gün mehel. Ömr-i hayatında gırk gün dolan derdine derman ona helbet de bir lokman bulunur. Vezir gelir benim kellem gidecek diye derdini düşünürdi. O vaktın devrinde hökümdarların üç kişi cellat etmiye selahiyetleri varidi. Çünkü o hökümdar vezirin ne çeşit görgüsü aklı olduğunu sınamak için bene vezirlik yapir amma dar zamanımda eceba beni gultarabilir mi? çünkü insannar görgi tercibe olmadıktan sona bir iş yapamaz. Siyaset bilmelidir. Bir devlet ocağında siyaset olmalıdır. Çünkü siyaset olmıyan kimse gendini dolandıramaz. Görgüsiz bilgisiz çoban daimi davarı gurda verir. Bir vezir derdine derman ararken nayet bir yol dutup bir aç saçlı ikdiyar bir kimsiye gerdan gavuşup nayet selâm verip ikdiyar: “Aleykümselam delikanlı” vezir derdine derman olmak için ben şu ikdiyaryaşlı başlı kimsedir. Şu ikdiyara bir rumuz atayım. Belki derdime derman olur.” Baba, önümüz bir yokuş dağa vurdi. Bu yokuşi çıkmaya bir lerdüvan lazım. Ya sen lerdüvan ol ya ben. Bu yokuşi çikalım. “Görgüsüz bilgisiz ömrünü beyhude geçiren bu ikdiyar vezir olduğunu bilmir.” Delikanlının üzüne bakdi. “Sen deli misin dadaş, bu dağa lerdüvan olir mi?” Vezir annadı ki bu adamda görgi yok, siyaset yok, bilgi yok. Evet saç sakal ağarmış ama görgüsiz bilgisiz ağarmış. Yani yaş beyhude gitmiş. Nayet dağı çıkdılar, öbür üze devrildi. Önnerine bir su geldi. Vezir ikdiyara ikinci rumuz: “Baba suyu geçmeye bir körpü lâzım. Ya sen körpü ol ya ben.” İkdiyar döndi: “Mantıksız söz gonuşma be herif koca bir suya usta lâzım ki altı aya bir körpü yaptıra. Adam körpi olur mi?” Vezir annadı ki görgüsüz bir adam. Nayet ikisi de soyunup suyu geçdiler. Birez gidip önlerine bir buğda tarlası gelip yol üstünde daha gara yaprahda tarla. Ve-

zir son rumuz atdı. Belki son sözümü bilir. "Baba bu tarla kimindir? Ecebe bu tarlanın sahibi kimise bu tarlayı yemiş mi, yiyecek mi?" diye sordı. İkdiyar gülerek çok adam gördüm ama senin gibi bir serseri görmedim. Daha bu tarlanın yetiştiği yok. Kemâla erdiği yok. Neyi bişsin yesin. Vezir bakdı serseri ben değil amma ikdiyar Lâkin bi şey demedi. Köylerine yaklaştılar. Bu ikdiyarın onsekiz yaşında bir gızı pencereden seyredirken babasının geldiğini yanında bir deliganni olduğunu gördü. Vezir annadı ki ikdiyarda bi şey yok. Ayrılıp bir tarafa giden adam ikdiyar yanaşdı gapısına gızı yenip gapıyı açdı. "Baba" "Nedir?" "Seninle barabar bi igit gelirdi nic'oldi o adam?" "Gızım o deli" "Ne dedi ki deli?" "Gızım manasız mantıksız söz gonişir." "Ne dedi?" İkdiyar, deliganninin üç rumuzunu gızına annatıp, gız meger akıllı görgülü kimse. Çünkü dedik ya akıl yaşda değil başda olur. "Hey baba sana gurban, o deliganniye bul getir. O deliganni olgun adam. Maahgak ki bir derdine gurbat dolanır. Derdine derman olur, lokman arır. Get getir o igidin derdini, dermanını bulayım." "Gızım vesvese bir kimse" "Yok baba vesvese değil..." "Senden sormuş ki bu dağ çıkmaya bir lerdüvan lâzım. Ya sen lerdüvan ol ya ben. Niye buna cevap vermedin?" "Neyidi ki cevabı gızım?" "Ey baba o adam sana demiş ki bu yokuşu çıkmaya bir yarenlik bir möhübbet lâzım. Ya sen gonus ya ben gonusim. Sen diyeydin ki ben bi şey bilmirem sen gonus. Sen lerdüvan ol. İşte o adam çok akıllı, görgülü adam senden akıl aramaya rumuz atmış. Daha ne dedi?" "Bir de dağ bu yanı aşdık, önümüze su geldi. İkinci cevabı bene dedi ki:" Bu suyu geçmeye körpü lâzım baba. Ya sen körpü ol, ya ben" "Ne dedin?" "Deli misin körpü olur mu bu suya?" "Ey baba o adam sene demiş ki ikimiz birden soyunmıyak ya sen beni arkala ya ben seni arkalyam. Ya sen beni suyu geçir ya ben. Sen diyeydin ki ben ikdiyar adam, körpü sen ol, sen beni arkana al. O adam seni arkasına alıp suyu geçireceğimiş. Daha ne dedi baba?" "Üçüncü cevap da nayet geldik yol üsdünde bi buğda tarlası daha gara yaprakda. Bene dedi ki: Baba bu tarlanın sahibi kimise ecebe bu tarlayı yemiş mi yiyecek mi?" "Baba buna da cevap veremedin mi?" "Nedir gızım veremedim." "Ey baba senden o adam sormuş ki bu tarlanın sahibi borçlu mi yoksa borci yok mu. Çünkü bir adam borçlu olursa genden gelecek serveti alır, sürer satar borcunu verir. Çünkü borçlunun malı olmaz. O adam borçli mi yoksa borci yok mi yemiş mi yiyecek mi dediginin sebebi bu." Ehdiyar ayrılp dorği gızından: "Şimdi gafama yer etdi." "get baba bul getir, derdine derman arayan veziri." İhdiyar: "Gel baba gızım seni isdir" Götürüp allah ne vermişse yiyip içdihten sora "Bana dedigin rumuzları söyle, derden derman olayım." "Gızım baban ikdiyar ömrünü geçirmiş beyhuda. Üç ru-

muz atdım hiç birinden habardar değil.” “Ben haberdarım.” dedi. “Derdin nedir söyle, müşkülün halledim.” Gızım ben laleyim, vezirim. Padişah bene bir altun verdi. “Benden bir davar isdir. Altını geri isdir. Davarın etinden kebab isdir. Davarı sağ isdir.” “Ey vezir ondan golay var mi?” “Gızım nedir bunun goleyi?” “Bene kırk gün izin vermiş” “Pekey altını ver bi goç getir bene. Get derhal bi goç al gel ama sırtında yünü kırılmasın. Yunni olsun.” Vezir: “Başüstüne” diyip haman gelip davar sahibinden yunni bir goç alıp getirdi gızın gapısına. “Aldım.” gız makas ile goçun sırtındaki yununi kırkıp üç gün üç gecede bir seccede tokıyıp vezire: “Ey vezir üç gün üç gece misafir etdim seni bir seccede tokudum. Padişahın verdiği altını verdin goçu aldın değil mi?” “Evet” “Bu seccedeyi satarsın, bu seccede bir altundan fazla yapar ama ver seccedeyi al, goçu aldığın altını al. Şu goçun da daşşığını burursan götürürsen padişaha. Buyur padişahım işte goçun altundan sene kebab, goçun daşşığını kebab edersen altuni da önüne goyarsan senden bunin esbabını sorar. İşde beni bulduğun dersin bu altuni bu goç gazandı. Davari gazandı. Ahan altun geri. Ahan da davarın etinden sene kebab, ahan da davar sağlamdır. Vezir sevinerek, hayaticellatdan gultaran vezir goçi getirip padişah sarayının önüne “Geldin mi?” “Geldim.” “Pekey” “Altını verdin bu goçi aldın hani para?” “Efendim buyurun işde.” “Pekey bu davar mi gazandı bu altuni?” “Efendim yünni bi goç aldım. Yununi gıpdırdım, bir seccede tohudi, seccedeyi satdım bir altuna. Ahan altun. At isdirsen ahan da goyunun daşşığını burdum. Ahan da goçun etinden sene kebab, ahan da goyun sene.” “Sene bu akılı kim örgetdi vezir?” “Şu sahradaki ikdiyar bir çifcinin gızı.” “Haydi bakalım.” Padişahla vezir gelip çifcinin gapısına yanaşdı. Pencereden gören gız babasına: “Baba şu padişah ile veziri, garşıla.” Garşılayıp hörmitle alıp odasına ecele gahve bişirip getirip, gahveleri dağıdıp şahın elini öperken şah gızın barmağını sıhdı. Gız heç ses etmeden gelip kırk tene yumurta haşlayıp iğirmisini boyadı, iğirmisini boyamadi. Babasını sesleyip: “Baba bu yumurtaları götür gelen misafirlerin önüne şu cevabi söyle. Tanrı misafiri geldiz benim gızım size kırk tene yumurta haşladı. İğirmi sizin iğirmi bizim. İki gişi siz iki gişi de biz. Boyaklıları mı alırsız yoksa boyaksızları mı alırsız. Hangi yumurtaları ayırırsalar gel bene haber ver.” “Pekey” Sahanla yumurtaları getirip: “Ey hükümdarım, gızım kırk tane yumurta haşlayıp, iğirmisi cıcıklı boyalı iğirmisi boyasız. İki gişi siz iki gişi de biz. Hangi yumurtaları alırsız?” Vezire dedi ki “Şu cıcıklı yumurtaları ayır bize” Boyanan yumurtaları ayırıp çiftçi gelip gızına “Gızım boyadığın yumurtaları ayırdılar.” “Pekey” Gız gelip padişahın yanına selam verip: “Buyurun padişahım sayayım” Yumurtanın birini alıp eline so-

yup padişaha gösderdi: “Ey hükümdarım işde şu yumurta boyalıydı değil mi?” “Evet” “Ben şimdi soydum. Şu boya gabıhda galdı. Ecebe şu yumurtanın içerisinde bir leke var mıdır, boya var mı?” “Hayır” “İnsannar da içerisi dorğu olur, içerisinde bir leke olmazsa sen benim barmağımı sıhna ile beni lekelemedin. Eyri isem saten eyri, dorği isem dorğıyam. İnsannar cigerden dorği olmalı. Yürehden dorği olmalı. Dili dost galbi ayrı olur. Lâkin bir günde üç beş lisana tökülen her görünen şahısa garşılık diliyle dost gabilce düşman olan insan, insan olamaz. İnsannar görükdüğü kimin görükmeli. Garşiki nasıl bilirse gendini de ele bilmeli. Evet herkeş ganar inanır ama lakin illeker adamların işi ebedi’l ebed başa getmez. Birgün farş olur. Hökümdar gızın bu aklını görer görmez: “Ey gızım sen bene lâzımlı bir kimsesin. Allah’ın emri ile seni oğluma alacağım. Sen benim sarayına layıksın. Sende görgi çok var. Evet baban var ama baban ömrinihayatını beyhuda geçirmiş. Demek ki sen görgülü kimseler ile oturmussan. Böyük gadınnarın konuşuğu sözlerinden ders alıp hisse etmissen. Hakigatde eledir. Gidersen üç gişi birbiriyle gonişir. Onnarı diynemek lâzım. Olur ki bilmedigin onda vardır. Belki üç sözün bir tenesi canlı olur. Sene lâzım olur, bene lâzım olur. İnsannar hayatında canlı sözlere muhtaçdır. İşde bu nazenin gız aklı ile feraseti ile konuşması ile bir padişah gelini oldi. Çünkü neden? Görgülü insannar her vakit getdihce üsgök olur, üsgelir. Lâkin söz bilmeyen, işden annamiyan, ahlı nohsan olan feraseti nohsan olan kimseler daymi geri galır. Ben hayatımda bişey bilmem deme. İşde gendi gendine düşün hiç kimseyi de diynemessen Allah sene böyük bir devlet vermiş ki aklın var. Çalışma ile insannar düşünme ile herşeyi bulur. Her mesleke yetişir. O zaman gel şimdi Hatem-i Tey padişah işde cevher fürücün bu görgüsüne benim iki gözü emma arabın yanına gidip ben buni da bir tercibe edim diyen bu melul olan adam sabah oldi. Çarşı başına geldi, bir yer yapırmış gendine oturdi. Ağlıyarak Hatem-i Tey yanında durir seyredir. Sade Hatem-i Tey değil gelip gidenner de seyredir.” Ey insannar her kim benim boynu köküme bir sille vurur, müddeti’l ömür müstahakdır ölene gader cezandır çek derse sillevurana üç akça vereyim. Yerine oturan iki gözi emma arabın gelip gidenner her sille urannar üç akça alıp o zamanın devrinde üç akça da bir adamın çoluk çocuğunu üç gün besler. Badahva para kim almaz. Hatem-i Tey bahdı ki arabın boyni deve boyni kimi hortum dutmuş çünkü kötek yiye yiye akşama gader seyirci galdı. Hatem-i Tey. Ele bahdı ki iki gözi emma arabın akşam olana gader ne boynında sille esgik oldi ne de cebinden para tükendi. Her sille vurana üç akça verir. Hem de gendine her sille vurana müstahakdır sene ölene gader çekmek cezandır,

diyen emme arabı Hatem-i Tey seyretti. Akşam oldı guşlar yuvasına gün anasına bu emma yerinden galhar galhalmaz Hatem-i Tey elinden dutup: "Ey arap sene misafir gelirem, Tanrı misafiri eder misen?" "Ederim efendim" Elinden dutup emme arabın evine geldiler. Allah ne vermişse yiyib işdihden sora "Ey arab beni bildin mi ben kimem?" "Hayır efendim, iki gözüm melul. Bilmiyorum." "Ben Hatem-i Tey padişahım. Sabakdan akşama gader seyrettim. Ne boynundan sille esgik oldı, ne cebinden para. Ecebe sebebi nedir, derdin nedir, her sille vurana üç akça verdiğin nedir?" İki gözi emme arab Hatem-i Tey'den bu cevabı eşidirken gahgaha ile gülüp: "Ey Hatem-i Tey padişahım derdimi beni aşma". "Hayır baba derdini örgenmeye geldim". "Ey Hatem-i Tey padişahım benim derdimi örgenmeg için benim de bir müşgülüm var, sen benim müşgülümü elde etmedihden sora ben derdimi sene aşmam." "Neyimiş müşgülün?" "Gidersin bir mezin var." "Evet" "Başını galdırır mescidin minaresine bakar: "Ahan geldi" der sevine sevine minareye çıkar "heyvah getdi" ağılyarah yener aşağı. Ahşama gader işini gücünü tergeder. Ne aşahda durur ne minarede. Sevinerek minareye çihar ağılyarah minareden yiner. Get o mezine seyret. Sebebi nedir? Hayatında ömrünü beyhuda geçirir, sevine sevine minareden yenir çikir ağılyarak yenir. Minareye çıkarken ahan geldi diyir sevinir heyvah getdi diyir ağılyar yenir. Get onun derdini örger gel ben de sene derdimi annadayım. "Hatem-i Tey vücudunda diyar-ı gurbet hırhası nayet mezine yetişip buni da seyredim diyen padişah akşama gader bakdı ki evet hakigat emme arabın dedigi kimin. Bu mezin ne tükânında durdı ne minarede. Sevinerek minareye çahir ağılyarah yenir. Ahşam oldı, tükânını gapayıp evine giden bu mezinin golundan dutdı Hatem-i Tey. "Ey baba böğün ömrün beyhude gecdi heç bi şe kazanamadın bir, sevine sevine minareye çıkdın ağılyarak yendin sebebi nedir?" "Ey Hatem-i Tey benim bir müşgülüm var. Sen benim müşgülümü halletmedihden sora ben derdimi sana açmam." "Ne imiş?" "Gidersin Yemen ölkesinde bir esgici var, tezgahı önüne goyar, peştımbalı beline bağlar, golçahları goluna tayar. Örsini çekicini hepsini hazır eder, oturur isgemlesine sabakdan akşama gader evleye gader ağlar." Bütün halg iş getirir, ayakgabı getirir." Ey esgici bunnarı tik. Heçbirinin ayakgabısını tikmez geri götürür." "Ya bu örsün çekicin nedir?" "Sanatın esgici niçin yapmırsan?" "Yapmirim." der. Evliye gader ağlar. Evleden sona akşama gader güler. Get o esgiciyi seyret. Onun derdini anna. Evliye gader ağladığının sebebi-nedir? Evleden de akşama gader gülüp sevindiginin güldüğünün sebebi nedir? Gel bene annat ben de derdimi sene annadayım. Hatem-i Tey: "Heyyak yüz sene ömrüm olaydı, ne bu görgüleri görürdüm ne bu duyguyı duyardım. De-

mek ki bu dünyada neler varmış. İnsannarın başına neler gelir ne hayatlar gelir geçirmiş. Dur bakalım neler çıkacak eşkereye, diyen Hatem-i Tey diyâr-ı gurbeti gahr-ı yâr etmişdi gendine. Hakikat hal demişdi gız padişahının hüüründe gişi gendi rızası ile çihar mı asla gurbete. Helbette vardır hikmeti, salar gendini mihnete. İnsannar giz ve ikdidar elinde degildir. Dolandıran âb-ı dâne dolandırır. Maahgak ki mugadderat yerini bulacak. İnsannarın atdığı daş yerini almaz. Mugadderat yerini alır. O zaman Hatem-i Tey güne bir menzil Yemen şehrine yani dünyayı dolanan bu şahis yetişdi. Belli başlı olan esgiciye gelip ben buna da seyredim hele bahim ki insannarın dediki kimin mi? Yanında dolanan Hatem-i Tey esgici peştimalı beline bağlayıp golçahlar goluna tezgahını gurup örsi çekici aldı önüne. Yani gören bir etmek parasına bu esgici hizmet edecek ki çoluk çocuğunu idare etsin diyen. Nayet evliye gader zari zari ağlayan heç bi işe bakmıyan bu şakis evle oldi, evleden de akşama gader gülmiye döndi. Hatem-i Tey o gün bu esgiciye seyirci galdi. Akşam oldi gine herkes gendi hanesinin yolunu dutup evet evliler evine garipler hannara gahvelere gider derler. Atalardan galan sözdür evliler evine gider garip nerde akşamlar. Gine geldi akşamlar. Diyâr-ı gurbeti çeken kimseler gaher de içer zehir de içer. Herşey vardır. Çünkü ac da galır, susuz da galır. Diyâr-ı gurbetin gahir ateşi bir kölmekdir. Her vücut geyinemez. O zaman Hatem-i Tey: “Ey esgici böğün sabahdan evleye gader ağladım, ahşama gader güldün asla bir akca kazanamadın. Sebebi nedir bene annnat” “siz kimsiz?” “Ben Hatem-i Tey padişahım.” “Ey Hatem-i Tey padişah beni ağladan içerden duyği ağladır. Benim duyğumi sen de duysan sen de ağlarsın.” “Peki duyğün nedir?” “Benim duyğüm budur ki budünyadan küsmüş bir şehzade var. Onsekiz yaşlarında dünyadan küsmüş. Dağda daşda dolandır. Yaban hayvannar ile eş olmuş uryan, cılcıbil. Get o dünyadan küsen şehzadeye de ki’ dünya netdi sene? Dünyadan küstün. İnsannar birbirine ekli olur. Zencir kimi birbirine bağlıdır. Gul gula kazanır, gul gula sebebolur. Gul gula idâre eder. Sen beni âdem yaradılmısan. Hayvanat ile ne eş olursan. Dünyadan niye küsdün? Gine dünya içindesin sen. Get o şehzadenin derdini örge. Gel bene bildir ben de evliye gader evleden ahşama gader güldüğümü annadayım sene. Hatem-i Tey: “Heyvak beyhude ömrüm gidirmiş, neler varmış dünyada hele bakalım ki bu işin içinde ne işler zühür edecek. Hakikatde eledir. Hele bu söylediğim üsdü örtülü, çünkü herkeş müşkülünü annatmir. Hatem-i Tey nayet dünyadan küsen şu şehzadeye yetişip böyük cebeller üzerinde dolanan yaban hayvannar aslan gaplan ve gurt guş ile eş olan Mecnun kimi Leylâsını arıyan bu şakısa gavuşup yabanı hayvannar hücum edip Hatem-i Tey’e: “Ey durun,

durun hayvannar durun. Bunun sülbi de benden o da benim gibi bir beni âdemdir” Şehzade yaban hayvannarının önüne geçip bırakmıyarak Hatem-i Tey’e doğru vardı: “Ey ne gezersin, sen kimsin bu dağları ne ararsın?” diyince Hatem-i Tey: “Gel bakalım şehzadem benim kim olduğumu sorma yalnız senin kim olduğunu sor. Ne gezersin ürüyan bu yaban hayvanlarla arkadaş sen bir beni âdem sülbünden olmuşsun. Âdem âdem ile olur. Ne gezersin dağda daşda, derdin nedir?” diyip sordı. Şehzade Hatem-i Teyden bu cevabi eşiderek: “Sen Hatem-i Tey padişah mısın?” “Evet” “Ey Hatem-i Tey padişahım senin Hatem-i Tey padişah olduğunda giymeti yoh. Ben bu ürüyan dolandığım da giymeti yoh.” “Dünyadan neden küsmüşsün ey şehzadem?” “Dünyanın eveli ahiri heç imiş. Dünya dedigin başın bir havuza dumup çıkmasına benzir. Ben başımı bu suya dumdum çıkardım aynı dersimi gördüm ama ara yerden günner geçmişdi.” Lâkin demek ki dünyanın eveli ahiri heç bi şey. İlder yüz ilder yüz elli lâkin âhir âgıbet ölüm. Bunun üçün dünyadan küsdüm. Bu küsgünlüğüle hayatımı beri yabanda geçirmekdeyim. Çünkü ne günahım ne de heç bi şeyim olmasın. “Ey şehzadem dünyadan küsülür mi?” “Get benim derdimi benim bir şeyigim var. Benim şeyigimden örge.” Dedi. Hatem-i Tey padişah: “Yaho yüz sene ömrüm daha olsa ecebe bu halları, bu ibretleri nasıl görecegidim. Hele bak dünyadan küsenner de varımış. Ayrılp şehzade gine geri döndi, yaban hayvannarına garişip beri yabannara pinhan olup Hatem-i Tey padişah:” Ecebe bu deli midir? Aklımı mı gaybetmiş diye nayet o şahzedenin tarifle şeyigine gelip sual etdi. Bir bahca. Bahcaya içeri girdi. Kırk tene âdem, bir de bir şeyik ortalarında bir havuz gaynir ama ayağı yok. Ne ahir ne daşir. Gine aynı gişi diz çökmüş şeyik başda gözlerini dikmiş havuza bakardılar. Selâm verdi hiç biri selami almadi. Meger elm ile mikellefidi. Hatem-i Tey annadi bunnarın vazifede olduklarını. Bir terafda el bağlayıp durdi. Aradan bir saat geçip derslerini tamam eden şeyik müritler ile başını galdırıp: “Eyleküm selâm, buyurun” diyip giyam etdi. Hatem-i Tey gonusduhdan sora: “Beni bildin mi kimem” “Hayır bildirin kim olduğuzi. Biz de bilelim.” “Ben Hatem-i Tey padişahım.” “Evet bildim.” “Lâkin sene bir müşgülüm düşdi geldim.” “Buyurun padişahım eger gücümüz yeterse mükülünü hallederik.” “İnşaallah yeter.” dedi. “Dağda daşda bir şahzada dünyadan küsmüş, yaban hayvannara garişmiş hayatını beyhudla geçirmede. Buldum, benim derdimi benim şeyigimden öğrenin. Dünyadan neden küstüğümü söylesin! Birgaç kelâmlar söyledi. Dedim, deli midir bu?” Şeyik gülüp: “Ey Hatem-i Tey padişahım buyurun oturun, ben de söyliyeyim. O gördüğün şehzadeyi gözünle gördün ya?” “Evet gördüm.” “Ha o

da bir padişahvevlâdır. Eger babası eger annesi burya bize getirdi, teslim etdi ki elim, tahsil görsün, adam irfan olsun. Çünkü görgüsüz tahsilsiz elimsiz sanatsız hünersiz kimseler maahgak ki heç bi şeye yakışmaz. Âdem dedigin maahgak ki bir sanata yaslanmalıdır.” “Ey Hatem-i Tey padişahım, alti sene okuttuk epey bir tahsil gördi. Çok zekalı çok izanni bir şehzade idi. Lâkin alti senenin içerisinde meylini şu gördüğün havuza bağladı. Soyunim bu suda çimim diye ısrar ederdi. Her gün biz yavralırdık. “Ey şahzadem bu bir guduret gölüdür. Elim dedigin büyük bir urnman bir deryadır. Ne dibi var, ne soni arkası var. İlmin nayeti olmaz, oğlum. Bunun nayetine akıl yetmediğün akıl da kabul etmez, gel bu sevadan vazgeç. Fayda vermedi. Birgün biz bele gördüğün dersde iken bu şahzade bizi golliyarak elbiselerin soyunup başına sararak nayet işde gördüğün havuza dumdi. Lâkin başını dumdi çıkardı biz çıhdık çıhardıh. Amma iş burada var ki başını suya dumdurup çıkarmasına bu şahzade ruhanetde otuzdokuz gün beri yabannarda galdı. Ruhanet galdı. Bir peri gızı götürüp buni nayet otuzdokuz günüz beri yabanda otuzdokuz gecede peri gızı ile zevk etdi, sefe sürdi. Lâkin: “Gel şahzadem uyu” diyerekotuzdokuz gece zevk etdiğiden sora peri gızının dizine şu gördüğün şahzade dünyadan küsen şahzade yatarı. Uykuya geçer geçmez peri gızı giderdi. Aylırdı ki başı bir hor geven üzerinde. Ne bahca var ne kızlar var ne saltanat var. Bir beri yabanda yatıram. Gendisini ayık görüp bir müddet ağlayan akşama gader nayet akşam olup gine peri gızı gelip: “Ey şahzedem” Gözüni açıp bahcaı gördi. O zaman işde otuzkoduz gece peri gızı ile otuzdokuz günüz de beri yabanda galmışdı. Ama kırkıncı günü muradına lâıyğ olacağıdı. Lâkin peri gızı gine başını dizime goy yat diyince, “Hayır sen beni uyudirsan beni uykuya savup beni bırakıp gidirsen, Ben daha senden vaz geçmem, uyumam da. Nere gidirsen ben de sennen beraber geleyim.” dedi. Ne gatdar kızlar yavraldı ise fayda vermedi. Peri gızı ile grk tene de kız beraber idiler. Lâkin bunnara bele bir hayal görür bu. Şahzede o zaman: “Pekey, ey âdem oğli medama bırakmisen beni lâkin gel şimdi şu elbiselerini başan sar, soyun şu havuza gir, havuzda bir dum çık. Senile barabar ömür hayat sürelim. Ölünci bir güne gader birbirimizle galalım, diyip ”Pekey“ diyen şahzede üzerindeki elbisesini soyunarak başına sarıp işte Ey Hatem-i Tey yanış belleme ki şu gösderdigim havuzu diyirem. İşde o havuza dummadı bu havuza dumdi. Peri gızının yanında bi şe yok. Royede görür. Gördüğü bi hayal lâkin bu havuza başını dumup çıkmasına biz çehdik çıkardık. Ama sağa sola bakıp bizden gızları sordı. “Ne yapıdız o gızları” diyip “Hangi gızı sorırsan oğlum?” Şahzede gün be gün sahat bu sahat dekga bu dekga işte dersin işde halın. Sen birdenbire

elbiselerini soyundun, başın suya dumdun çıkardın. Lâkin biz bırakmadık. Çıhardık. Şen şimdi kız sorırsan bizden. Hangi gızı sorırsan, gün sorırsan hangi gün? “Ben otuzdokuz gün beri yabanda galdım.” dedi. “Otuzdokuz gece de kızlar ile zevk etdim.” Ey şahzedem işde günün işde dersin, sen akıllı ol. Bunnara akıl yer etmez. Allah’ın guduret guvveti sene bir hayalla gösdermiş. “Heyvak” diyip diyip dersini gelip gördüğü kimi bahah ki hakiget gün bu gün sahat bu sahat dekge bu dekge önümde dersem. Ya demek ki dünyanın eveli ahiri de beleymiş. Ben ne okuram ne edirem. Ben ne neye varmışam. Dünyanın sonu yok. Dünyanın hökmü başın bir havuza dumup çıkmasına benzemiş diyince bir küçük dünyadan küserek haman ilimden vaz geçip hayatını vaz geçip işte o günden bu güne gader beri yabannarda yabancı hayvannar ile ömrünü geçirmekte idi. İşte şahzedenin dünyadan küstüğünün sebebi dünya başını bir havuza dumup çıkmasına benzermiş. Çünkü evveli de hiç ahırı da hiç. Heç oğlu heç. O zaman Hatem-i Tey padişah eger şeyığa müritlere bir ceet şahzedenin dedigi doğrudur. Lâkin bir ciet de çoh büyük haksızlıklar var ki dünyadan küsülmez. Dünyaya gelenner nasıl hayatını lâkin ne olduğuni neye varacağını hayatında hesabetmek lâzımdır.

“Evet” dedi. Hakigat bu şahzade başını bir havuza dumup çıkmasından dünyadan küsmüşdür. “Ey Hatem-i Tey padişahım. “Hatem-i Tey padişah şeyıha elveda edip heman müridler ile görüşüp gerisin geri gelip dağı çıhdi.” Geldi o esgicinin yanına: “Ey aleykümü selâm esgici baba” “Aleykümü selâm Hatem-i Tey padişahım geldin mi?” “Evet geldim esgici baba”. “Örgendin mi şehzadeyi?” “Dünyadan küstüğünün sebebi neymiş?” “Niye küsmüş dünyadan, dünya insannara ne yapar? Ey Hatem-i Tey padişahım söyle.” Hatem-i Tey: “Esgici baba şahzadenin dünyadan küstüğün sebebi dünyanın hökmi yok, diyip dünya insanı gandırır. Çalışdırır yıgdırır cemetdirir birgün tökdürür. Hani benim yamçım gamçım. Hani benim apartumannarım. Hani benim hayım huyum diyenner birgün cansız ata binip getmişdir. İşte şahzade de dünyanın sonu yok diye dünyadan küsmüş. Esgici: “Ey Hatem-i Teypadişahım hakigat de ele görürem. Bir ciet şahzede haklıdır. Lâkin bir de haklı demirem haksızdır. Lâkin bu gece benê misafir ol başıma geçen halî sana annadayım. İşde bah ki dünyada neler var. Ne ibretler var.” İnsanoğlunun başına neler gelir geçir. “Pekey misafirem sene” dedi. Hatem-i Tey esgiciye misafir olup şimdi esgicinin halını ehvalını annadacağım. Hatem-i Tey diz çöhdü esgicinin yanına. “Söyle derdini bahalım” diyip “Ey Hatem-i Tey padişahım gördüğün esgici degilem ben. Ben Yemen çöllerinde büyük bir bezirgan

evlâdıyam. Evet babamın sevreti devleti serir-i saltanatı çoğgidi. Deryada gemileri bile vardı. İşlerdi. Babam ile barabar bir el oğlundan gardaş olup onbeş sene arkadaşlık yapmışlar. Babam ile çalışmışlar. O adam babamın parası ile büyük bir devlete malik olmuş. Babam onbeş yıl bunıla ortaklık yapıp bu adamın kazanıp babama çalışıp yedirmesine karşılık babamın kendi kendine vicdanla mahkeme etmiş kendi vicdanını. Bu adam onbeş sene sadıgane çalışdı. Evet benim param ile lâkin benim paramın belki de üç misli bene para gazandı, helen de kazanmaktadır. Allah bene dünaylıh vermiş. Daha bu adamın gazandığını ben ne yapım diyerek birbirlerine gardaş diyen onbeş yıl bir arada çalışan o adamı babam ayırarak: “Gel gazandığını daha bene verme, her ne gatder para isdirsen gine sene vereyim, bundan sona gazandığın sene galsın” diyince babamın bu cevabından bu adam küsüp çoluk çocuğunu ve sevretini alıp bir gecenin içerisinde Yemen’den Bağdat’a hicret edip küskünlüğüle getmiş. Lâkin nereye getdiğini babama demiyen bu şekis gedir. Bu giderken ben yedi yaşındaymışam. Bu adam babamdan küsüp bir gece içerisinde çoluk çocuğu ile serir-i saltanatı ile küsüp Bağdad’a giderken ben yedi yaşında imişem. Nayet babam sabağ olir sorir soval edir bu geçmiş getmiş. Neriye gettiğini babam her ne gatder soruşdirirse bulamir. O vahdin devrinde o vahdın vesaitleri at gatur deve zamanı. Gardaş gardaşdan gurbetde ayrılırken halbahal bulamazdı. Lâkin şimdi bu zaman bu devirde isderse dünyanın içinde ol da nerde olursan ol bu vesaitler muradi murada gavuşdurur. Çünkü bunnar da büyük bizler için bu zamanda büyük bir devlettir. Allah heç bir zaman devletimize milletimize zeval vermesin. Çünkü devletimiz milletimiz çalışdıhca ireller. Çalışmağ insannarı her vakit üsgeldir. O vahdın devrinde tembel tembel oturan iş düşünmiyen fikir gazanmıyan kimseleler de vardır. Lâkin şimdi fen de ayılmış. İşden iş çıkardan çok çok zekalı olan geşlerimiz de irellemiş. Amma lâkin gazandığının gadrini bilmiyerek bir gasırğa bir tepeyi nasıl uçurur havaya biz degazandığımız gıymeti gıymetsiz yerlere sarfedirik. Devletimize milletimize vatanımıza sarfetmirik. Lâkin değeri değmeze gazancımızı sarfetdigimiz için getdihce getdihce geri gidirik. İreli gidemirik neden? Çünkü insan heyatında varlığını varlığa vermeli ki maahgak ki ateş yandıhca büyümez mi? İşde insannar varlığını varlığı sarfetsin. Çünkü para parayı kazanır. Ahmah gendine özenir, derler. Bu da atalardan galmışdır böyüh bir söz.

O zaman ey Hatem-i Tey padişahım babam buni bulamir tabi. Ben getdihce böyüyerek onbeş yaşını ikmal etdim. Amma garlangoç uşahları benim önüme düşdiler. Babamın parası çok. Dünyada gemileri işler be-

nim için. Sevreti devleti çoh. Lâkin selenin dörd ucuni verdim suya. Tükenmez bu mal diyirem. Birin yerine beş, beşin yerine onbeş harciram. Yüz altun istiyene bin altun verirem. Lâkin bu değeri değmeze sarfetdiğim babamdan galan sevret yedi yıl sürmedi. Yedi yıl içinde nana möhdac galdım. Lâkin artık ne yapacağımı şaşırđım. Sırtımda libas galmadi. Kimse daha rahmetmir. Beni candan seven ahabplar: “Vay sen nerdeydin bu gece görmedik” diyen ahabplar “Yere basma gösgümüze bas” diyen ahabplar benden üz çevirdi. Hepisi yad oldi benden. Ey Hatem-i Tey padişahım fırınnarda etmegi görüp dolukurdum. Lâkin beni yazıklayan adamlar: “Müstehak biz sene dedik ki paran gadirini bil. Niçün başından savurdun. İşde yüz isdiyennere bin verdiğin adamlara get garnını doyursun.” Lâkin onnar benden hep üz çevirdi. Ey Hatem-i Tey igirmi bir yaşımda hayatım zehirlenerek arth etmeg atlı ben yayan segirdir gavuşamiram. Lâkin ne tahsilim var ne bilgim var ne görgüm var. Görgi bilgi geldi başıma dosdi düşmani annadım. Öşdüm bişdim amma lâkin devlet guşi uşdi elimden. Ne yapayım kendi kendime ağlıyarak o babamın devleti bir daha elimde şindi tezedden olaydı da dosdumu düşmanımı annadım lâkin engin engin hareket edeydim. Dost ile dost düşmannara garşı bari gendimi gösgereydim diyip elimi dizime vurup ağlardım. Lakin isder ağla isder gül fayda geşdi diye gendi gendime nerde bulim anami babami ele bir servet daha gazana yığa diyip ajlıkla darlıkla günüm geçerde. Gel gelelim babamdan ayrılan onbeş yıl babam ile ortaklık eden birbirlerine gardaş diyen o bezirgan onbeş yıl da Bağdat’da galmış. Çünkü bu gidende ben yedi yaşında bir gün kendi kendime düşünerek ben hele bir bezirganın parası ile adam oldum. Bunun bir sözüne garşılık küsdüm. Ne bir mekdip yazdım ne bir adres bildirdim. Ne sağlıgımı dedim ne öldüğümü bildirdim. Lâkin ben ne yapıram diye hepisi nasip gısmetin başında. Bu adam pişman olarak göçünü kervanını yükleyip bir de çoluk çocuğu ile barabar tezedden Bağdat’dan Yemen’e dönmüş. Lâkin benim heç bi şeden haberim yoh. Saten onun getdiğini bilmirem. Geldiğini de ne bilim. Benim babamın gardaşı varmış diye heç kimseyi bilmirem. Çünkü yedi yaşındaki bir körpge çocuk ne bilir. Bu adam güne bir menzil Yemen’e girerek nayet babamın sarayını görür. Halbuki bu sarayları satmış, onnarı da yemişem heç bi şeyim galmamış, bir semada yıldızım galmış. Daha bir şeyim yoh. Gırk değirman saysan yüz direm unum galmamış. Lâkin acımdan bir haraba içinde ağlarkan bu bezirgan babamın köşk-i sarayının önüne gelir gelmez kevrancılara “Eyleyin kevranı” demiş. Haman gapıyı döğmeden satdığım şakis çıkıp: “Buyurun” “Hacı Ali evde midir?” diyip babamın adını vermiş. Lâkin bu adam: “Efendim hangi Hacı Ali’yi sorir-

san senin dedgin bu evlerin sahibi Hacı Ali'yi mi sorursan?" "Evet" "O adam onaltı senedir dünyasını değiştirdi. Dünyadan köçmüştür." "Pekey siz kimsiniz?" diye o adam sormuş. "Sen beni tanımasın ben onbeş yıldır bu şehirden ayrılmışam." "Pekey Hacı Ali onbeş yıldır dünyadan küsmüş diyersen lâkin ben gidende bunun dünyada yedi yaşında bir çocuğu vardı o nicoldi? Bir de ailesi vardı onicoldi?" "Öldi ailesi, çocuk da büyüdü delikannı oldi lâkin ipsiz sapsız. Şimdi kimbilir hangi diyarda aç susuz dolandır." Lâkin o mahalle halgı köçe kevrana karşılık başına gelip diynerdiler. "Pekey bu evleri de o mu sattı?" "Evet" "Gaç yıldır satalı?" "Onbeş yıldır almışam." dedi. "Gaça satdı?" "Bin altuna aldım." "Pekey beş yıldır almışın bin altuna değil mi?" "Evet" "Ben sene bin altuna bir de kâr versem iki bin altun saysam anahdari bene teslim eder misen?" O köşk-i sarayı alan adam: "Ne söylersen efendim, pekey ver bakalım iki bin ben de veririm." "Hay hay başüstüne" Haman adamlarına: "Şu dağarcığı getirin" diyip bin altuna satdığım köşk-i sarayı iki bin altun verip alır.Şimdi bir saat sene meheli eşyan çek nereye gidirsen get anahdar bene teslim et diyip dönüp o mehelle deligannılarına: "Siz bu köşk-i sarayı satan o iğidi bulabilir misiniz? Tanır mısınız?" "Evet" diyiller. Tanirik. "Her hangiz önde bulur getirirsiniz, kaç kişi bunu getirirse her getirene bir altın vereceğim. Haydin bakalım ama bir sahat zarfında isderem sizden." Diyip sekiz gişi şehir içerisinde beni aramaya düşiller. Çünkü her bir altın kazanacak. Amma o zamanın devrinde bir altını bir adam onbeş günde de gazanamir. Her birize bir altın vereceğim "bir saat içerisinde. Bulun getirin şeer içerisinde arıyarak, ben de acımdan artık bitdim." O zaman sekiz gişi segirdip şeir içerisinde dolanarak. Çünkü o zamanın vakdında bir altın bir adamın onbeş günde gazandığı bir para: "Ey Hatem-i Tey padişah sekiz gişi dolanıp beni ararken ben de bir haraba içerisinde artık ağızımdan su akarak gendi gendimi dinnirdim. Heç bi şeyden haberdar degilem. Lâkin bunnar harabanın önünden geçerken birisi haman bene doğru dönüp: "Olan gelin aradığımız burda imiş" diyip, sekiz gişi viraneye girip dördü ayaklarımdan dördü başımdan gollarımdan saten felek beni vurmuş ki acılık beni ele etmiş ki gezmeye tagatim yok. Golum gahmir artıh ağızımdan su ahir. Nerde ise düşüp baygın olmak zamanım gelmiş. Beni bunnar gollarının üzerinde getirirken lâkin can dedigin datli, ben çırpınarak: "Yahu beni nere götürürsüz" diyip ben zannedirem birisinin belki bi şeyi çalınmış atdılar benim üzerime. Çünkü yohsulun her vahit üzi soyuktur. Hakigatde ele dir. Allah kimseyi yoksul etmesin. Yoksuli heç kimse sevmez. Kimse isdemez, kimse merhamete gelmez. Çünkü neden vara var, yoka yokdur. Dünyada ehtibar varlığa. Lâkin çok zenginner var kimselere ehtibar edir,

var kimse ile konuşür. Acaba ahireti düşünmek hepimize lâzım değil mi? Cenab-ı Allah zenginnerin arasında da yoksulları yaratmış. Lâkin haberiniz olmak lâzımdır. "Ey Hatem-i Tey padişahım ben bunnarın gucağında giderken ele getdim ki satdığım babamın köşk-i sarayının önünde bir sürü adam durur. Lâkin ne bilim kim. Beni işde bunnar gösderdi." Beni gösderrenner: "İşde budur bey..." "Bu mudur?" "Evet" "Ali Bey'in oğlu bu mudur?" "Evet" "Kürkni sıyırıp ağılyarak beni gucaklayıp boynuma sarıldı. Üzümi gözümi başladı yalamaya." Ey şahzedem ey efendim. Bu günner de varmış. Ele bir bezirganın deryada gemileri işleyen herifin oğlu da bu gılıhda. Heyvak Bağdad'dan Yemen'e gelmiyeydim diyip ağılyarak: "Al oğlum şu anakdarı gir içeri" Deveci başına: "Şu develeri yıkın. Halıları aç bu köşk-i sarayı bezet, bakalım. Benim tarifimle bezet. Meger onbeş sene benim babamnan barabar babamın köşk-i sarayında yiyib içen bu adam babamın mobilyesi ne gıbalda ise bilirmiş. Aynı takımı saraya guşadıp sarayı bezedip:" Al oğlum gözlerim gördi. Baban aynı sarayını yine al anakdarını. Bin altına satmışdın ikibin verdim. Eski köşk-i sarayan sahip ol. Benim bu sevretim senin baban parasıyla adam oldum. Etdigim eylik bene cizvi birşey. "Bene öğütler vererek niye bu gatdir malı yedin kerete dosdun düşmanın bilmedin mi?" diyip o gece beneöğüt verip nayet sabağ oldu. "Ey Hatem-i Tey bene bir mağaza açıp lâkin bin altun da nakdi altun verdi ki bu da sene lâzım olur. Olur ki ahd etdigin malı alırsın oğlum. Akıllı ol ben-i adem ahabapsız olmaz. Hakigatde eledir. Gönül ne gahve isder ne gahvehane gönül ahabab isder gahve mahane. İnsannar yaresiz olmaz. Lâkin guruşun harcarken nereye harcadığın evel düşün sona harca. Bir dosdun düşmanın ayar et. İşde bu hikayeleri dinnemedden ibret al. Her vakit senin elin gözliyen adamlar senden yiyen adamlar kimse onardan kaç. Çünkü anna ki onnar pilâv dosdurur. Candan seven adem elin dutar bırakmaz. İki gün sene yedirdin harcadın, böğün de ben harcim der. İşte o kimseler de dost olur. Lâkin her vakit tercibe et. Bir de var ki tavuğu yem tökme için aldadır. Bunnar da var. İnsannar dosdunu düşmanını hayatında düşünmek lâzımdır. Ey Hatem-i Tey padişahım mağaza içerisinde galdım. Bin altın da para var kasamda. Lâkin kendime ayar dost düşman gine paydahladım. Ara yerden bir sene geşdi artıh serir-i saltanatım yerine geldi. Lâkin benim bu babam ile gardaş olan bu şahıs haftadan haftaya bana öğüt verirdi. Oğlum gözün önüne bak. Çalış üş guruş, ikisini ye birini artır. Dünyanın bin türlü halları var, derdi. Birgün seyrangah bahcasında gendi erhanım emsalımlaoturup konuşurkan birgaç kişi bana dediler ki: "Ey darlıh çekdin amma Allah gine seni geniş çıkardı. Demek ki bu babannan gardaş olan adam gelmeseydi çoh çile

çekeceğidin.” dediler. Lâkin birisi: “Ey deliganni seni artık emin eversin. Birisi bizim maallede bir taze gelin gocası öldi, gelinin dâ eli gınalı. Bu gelin buna lâyikli. Gel bu gelini bu igide alalım. diye birbirlerine gonuşurken ben de dinnerdim.” Dediler münasip alalım. “Ne diyirsen evlenir misen? Erkek guş yuvasız olmaz. Sen evlenmesen bu sevrete gine garlan-goç uşakları yerler. Üzen gülerler. Nefsen uyar başından savurursan gine nana möhdaç galırsan lâkin gel evlen diye tehlif etdiler.” Ben dedim: “Ben emime danışmamışam emimin rızalığı olmamış asla evlenmem.” “Pekey danış.” dediler. Akşam oldi seyrengeh bahcasından çıkdık. Herkeş evine ben de emimin evine geldim. Elini öpdüm, yemegini yedihden sona emime dedim: “Bögün bir salık bene salıkladılar. Ahbaplarımın birisinin maallesinde bir taze gelin varmış. Gocası ölmüş, bu gelini çoh öğdüler. Bu gadını Allah’ın emriyle bene almağ isdediler. Ben dedim ki emime danışayım. Ne diyirsen beni everir misin? Sana danışam diyip emimin elini öpdüm. Gülererek: “Ey evlâdım ben de ablannan fikir düşünürdüm. Erkek guş yuvasız olmaz. Seni evermesem gözün önüne bakamasın oğlum. Lâkin madama ki gonuşmusuz ben ablanı göndereyim bakalım gadına baksın. Allah yazmısa ne diyelim” diyip ablam gidip velhasılı yazan kâtip yazmış ezelden. Tebi yazılan yazı bozulmaz. Begenip nayet üş gün içerisinde toyum düğünüm dutuldi. Allah’ın emri ile taze gelini bene aldılar. Sarayıma getirip yendirdiler. Nail-i murat oldum. Lâkin aradan iki üş gün geşdi. Ben her ne gater eve yiyecek getirirsem gadın bişirir akşam olur evle olur gelirem. Bişirdiginden önüme goyar, gendi asla yemez. “Ey gadın gel ye” “Biz gocamıznan etmek yemezik. Gadınnar gocalarıyla etmek yer mi?” diyip bir lokma yanımda yediğini görmedim. Ben ise dünyaya garışmamış bilmirdim. Demek ki herkeşin eşi de gendi ile yemirmiş. Demek edet beleymiş diye aradan aylar geşdi. Lâkin ben bu evdeki sırrımı kimseye bildirmezdim. Artık alıştım. Gadın surfayı önüme bırakıp yemegini ekmeğini ben yerdim. Gadın seyrederdi. Lâkin artık gadına daha gel ye demirem. Aylar geşdihden sora birgün seyrengeh bahcasında otururken bene sebep olup, o gadınlâ evlendiren arkadaşlarım ahbaplarım bene: “Ey delikanni razı mısın memnun musun bizden, sebep olduk seni everdik nasıl bizden şikayetin var mı?” diye sordular. Ben ise güle güle “Hiç size bir şikâyetim yok. Razıyım lâkin aldığım gadından da çok razıyım, bir ahlağı var bunu da birkaç aydan beri heç kimseye demedim.” “Neymiş ahlağı?” Dedim ki: “Evlendiğim günden beri bu güne gader ben ile barabar oturup asla yemek yemedi. Niye ne gatar zorlanırsam asla yediginin görmedim. Eceba sizin eşleriz de mi yemir?” Ben edet bele midir diye arkadaşlarıma söyledim. Benim söz ağzımdan çıkar çıkmaz b’ilcümlesi el ele vu-

rup üstüme güldü, gülümsediler. "Yahu bu ne iş hele söyle bakalım, ciddi mi diyersen?" Dedim ki "İnsannara yalan söylemek yakışmaz. Hakikat adem dedigin sözüne özüne doğru olmaktadır. Ben işde böhden etmirem. Kadın evde köşk-i saray da. Gidin sorun eger dedigim söz yalanısa gelin o zaman üsdüme gülün. Ne gülersiz ciddisine gonişiram." Bunnar sözüme inanıp birbirlerinin üzüne bakdılar. "Yaho bele bir iş olur mu" diye bir daha bene sordular. "Doğru söyle" "Yaho işde gadın işde siz gidin sorun. Yemedi görmedim." diyip bir daha bunnara söyledim. Bu sözün üzerine birisi gakdı. "Hele oturun geleyim" diyip getdi. Aradan onbeş dakga geçdi bir ikdiyar Hacı Veli isminde bir zat getirdi. Lâkin getirdiği iktiyar yüzotuz çağlarında vardı. İkdıyarı görüp gıyam etdik elini öpdük, otutturduk. Hacı Veli'ye arkadaşlarım benim başıma geçen hali anlatdılar. İşte bu igit evlenmiş evleneli eşi bununan barabar ehmek ne yemek asla yemirmiş ve yedigini de bu görmemiş. Hacı Veli beni garşısına aldı. "Ele midir?" "Evet" dedim. "Lâkin sözümün doğrusunu gidin gadından da sorun. İlâve etmirem." "Pekey" inandım. "Çünkü doğru kimseler maahgak ki dorğu kimselerin sözüne ganaat eder. Çünkü ehl-i dillerde buni demişdir. Gurbağaya vur palanı, dorğu ol yalancıya ver yalanı. Çünkü dorğuya yalan sökmez. Yalancıya dorğu da söylesen inanmaz. Çünkü neden insannar aynaya bakar kimi görür kendi şaksını. Yalan söyliyem ademler ağızdan garşının çıktığı söze inanmaz. Çünkü niye gendi kimin bilir. Ben yalan söyliyem bu da yalancıdır diye galbi ile isbat eder. Lâkin dorğu kimseler inanır amma sonunda aldandığını da duyar. Lâkin gel insannarı gandırannara işde yere bakallar utanıllar. Ey Hatem-i Tey padişahım Hacı Veli üzüme bak dedi bene." Ben Hacı Veli'nin üzüne bakdım. Deligannı ben sene bişe soracağım bene dorğu söyle diye teglif etdi. "Buyur hacım" dedim. "Şereetde ar olmaz oğlum. Bu gadına böhtan edip utanma. Lâkin dorğu söyle gaç aydan beridir bu gadınna evlenmiş barabar eş olmuş bir yasdıhda yatarsız, pekey hiç yedi ay içerisinde bele ayıldın kadının gövdesini soyup gördün mü? Ama dorğu söyle düşün diyende durdum. Bir yandan da bu iktiyara eger arkadaşlarım bakıllar. icabedir utanıram." "Oğlun utanma şereetde asla ar olmaz. Dorğu söyle vebal var" Dedim ki "Düşünim Hacım." "Düşün oğlum." on dakge gadar gabil mahkemesiyle gendi vicdanımla düşündüm. Aklıma geldik ki iki defe ayıldım gadının gövdesi soyuk. Başımı galdırdım Hacı'ya: "Hacım iki kere hatırlırım ayıldım gadının gövdesi soyuk." "Ey düşünmirsən" "Evet" dedim. "İkisini ey bilirem. Birgaç kere oldu ama onda müşkülüm var. Eyce uyhuliydim. Lâkin ikisini ey isbat ederem ki ayıldım gadının gövdesi soyuk. Çünkü gövdesi gövdeme degdi ayıldım." "Peki" "Oğlum senin bu aldığın aile cazıdır oğ-

lum cazı. Hem de cazıların usdasıdır. Senin aldığın aile eger cazı olmasa şu sünnet-i seniyyemi yolar tıraş ederim.” diyince ben gızdım. İkdıyarın sözüne: “Ef buyur baba benim aldığım aile terbiyeli töreli. Cadi olan kimselerin muahgak ki bir fırlıdağı olur. De ki olur. Ben bu gadının evden gitdiğini görmedim. Asla bir gusuruna yetig olmadım. Ef buyur.” dedim. Hacı Veli terkal: “Oğlum eğer senin bu aldığın gadın cadi çıkmassa bu sünnet-i seniyyemi yol. Bene ne itab edirsən et. Ben sene doğrusunu söyleyem. Bu gadınnan vazgeç. Ben terkal bu söze garşılık: “Ne yapacağım ki bu gadının cazı olduğunu dutayım?” Hacı Veli bene buni dedi: “Sen bu gadını günüz uyur, gece gadını yalandan uyhuluga verip gollamah. Gadın seni uyursun bilsin. Sen de gadına uyiram bildir. Lâkin yalandan uyhuluğa verirsense bu gadının cadi olduğunu dutarsın. Yoksa geyr-i mümkün dutamassan. Ayık ayık dutamasan. Gendin uyku gösderişle dut. Dutabilirsin. Ben ekdiyarın bu sözüne dedim ki:” Bir sene bilsem ki uymıyacağım ben bu gadını gollıyacağım. “Gevli garar verdik. ”Ey Hatem-i Tey herkeş hanesine ben mağazanın çarşığı bekliyen bekcileri bekledim. Gizli, kimseye demeyin dedim. Ben yarından ehtibaren evliye gader alışverişimi edip evleden sona tükani arkadan gapayıp yatacağım. Lâkin ikindi olur olmaz beni sesleyin ayıldın ki uyup tükanda galmıyayım. Ey Hatem-i Tey bu hal ile evleye gader, evleden sona ikindiye gader uyudum. Bekçiler tükani gapısını döğüp beni uykudan sesleyip gahar gapıyı açar yine alışverişime başlardım. Aleddevam altı ay günüz tükanda uyhumi uyup alarak gece kadınla barabar bir yatahda gendimi uyhuluğa verip gadına uyiram diye gendini gösderen altı ay geçdi. Bir ammare dutamadım. Birgün gine gece yarısı gendi yalandan uykuluk veziyetle mışıliram. Halbısı ki gösderiş gadına. Bir seneyi gözüme almışam. Uyu mayıp gadını gollamak halında ikrar vermişdim. Gadın beni usulca sesleyip ben ayıkam amma lâkin gadın uyir bilir beni. Mışılamaya devam ederken gadın usuldan ırğaladı gine hiç aldırmadım. Dengimi bozmıyarak uyki bir vaziyette mışılardım. Gadın gendi gendine “Eh uyumir” diye yatahdan çıhdi. Garannıhda üzerine elbiselerini giyip ben hissedirem ki gadın garannıhda geyinir. Geyip oda gapısını açdı. Eve yendi. Ben usul garannıkda gadının arkasından sürüne sürüne usul usul arkadan gadını tegibederdim. Havli gapısını açıp bir küp dayadı gapıya, avsun okuyup dört yana üfürdi. Ne okudi bilmem, üfürüp o zaman küpün içerisine ayaklarını sokup küpe pinhan olup küp havalandı. Başladı yürümeye. Gadın küp içinde havada giderken ben de küpün arkasından divarların kenarından ay ışığı domuşdi. Duvar diblerinden küpün peşine goşardım. Haman şehir kenarında bir mezerlik gabrisdana küpi dayıyarak haman endi. Dorği etrafa bakdım

ki sağdan soldan küpleri binmiş cazılar geldiler. Bizim gari onnara hoca olarak onnarı okudup ders verip lâkin ben mezer daşı arhasından bahdım ki bizim garının ağzında dişleri bir gazma gader nevli ele bir heybet bir ibret gılığına girmiş, dınaklar gazma boyu uzanmış, ele bir heybetde ki rigabını görenbelki de üç gün uyhusuni itirir. O veziyet içerisinde mezer daşı arhasında gördüm. Haman teze bir mefta guylamışlar, o meftanın mezerini eşerek neftanın endi gabrine. Ben diz üsdü usul usul gelip yakına üstden aşağı gadına seyrederdim. Meftanın kefinini yırtarak meftanın etini yemeye durdi. Ben görür görmez daha tehemmülüm kesildi. Durmaya mehelim galmadı. Eger bu zalım başını galdırır beni görürse belki diri diri bu mezere çeker beni de yer. Gerisin geri döndüm. Dorği duvar diblerinden gine geldim evime. Köşk-i sarayına yetişdim, gapıyı açık goydum. Lâkin aradan yarım saat geçmez gapılar açıldı. Gapıların açılmasına yorgani başıma çekdim uyhuluğa verip gine aynı uyuram diye kadına gendimi gösderdim. Kadın usul usul odayın gapısını açıp girdi içiri, garannıkda usulca elbiselerini çıkardıkca ben hissedirdim ki soyunir, soyunup yorganın bir tarafını açıp yatağa girdi. Gövdesi deger degmez soyuk gördüm. Haman gendimi göya uykulukdan ayıldım. “Ey gadına dedim. Gak bakalım ele birdenbire sıçradım kadını da sesleyip:” Gak şu şemeyi yak bakalım benim birden uykum kaçdı” diyip şemeyi yakdirdim. ecele. Kadının heybetine hakdım ki mezerdeki gördüğüm heybet yok. Gine aynı simadaki aynı güzellik aynı saltanat. Ecebe bene bu hayal mi geldi diye ey Hatem-i Tey ben de çabukca üsdümü giyindim. Kadına: “Gey bakalım şu üsdünü hele” “Ne oldi gocam” “Yok yok ne olduğuni şimdi duyarsın gey.” Kadına elbiselerini geydirdim. Gendi gendime ey sen bu yatahda yatarkan garannıkda üsdün geyip söyle bene ”deyince kadın acı bir sesle: “Ey gocam nere getdim ki sen ahlın mı galdırdın. İkimiz bir baş yasdıhda yatmırmıyih. Yohsa düş mi gördün sen, ne gördün? Yohsa sene bir hayal mı geldi?” “Lâkin ben ayıg ayıg küpün peşinden segirdirem. Ne düş ne hayal.” Ey kadın ben düş görmedim. Seni gördüm. Elime haman bir degeneg aldım. Dorği ifade ver dedim. Ben deli degilem. Ben uyumirdim. Altı aydır gendimi uyhuluğa gösdererek sene, seni tegip etmekte idim. Dorği söyle nere getdin. Ben gördüm nere getdigini. Kadın bir daha: “Yahu sen deli misen, gonşuları başan dökerim. Aklın mı galdırdın? İkimiz bir yatahda yatmır mıyih?” diye bir küçük bene itabederken lâkin ben degeneg davrandım. “Ey zalım ben şimdi gonşular içerisinde beni deli mi edeceksin?” dedim. “Sen ki garannıkda elbiselerin geyip usul usul odadan çıkıp yendin. Küpün içine binip berhava olarkan ben de arkadan

segirdirdim. Lâkin gabrisdana bir küpi dayayıp daşa, cazılar küpler içerisinde geldi onnara yarım saat ders verdin.

Ey Hatem-i Tey padişahım ben işte o cazi garının evliye gader ağladığının sebebi budur ki vatanımdan varlığımdan ayrıldım. Eşimden dostumdan erhan-ı emsalimden ayrıldım. Bunun için ağlarım. Evleden sona güldüğümün sebebi budur. Allah'a çok şükür ki o cazının şerinden gultardım canım sağ galdi. Cazi bene bir seher edemedi. Heyatım sağ vücutum sağ. Elim ayağım sağ. Gendim kazanir gendim yerim. İşde dünyanın en büyük varlığı can sağlığıdır. Hekigatde eledir. Dünyada en büyük hayat insanların sağlığıdır. Çünkü can sağolmasa bütün dünyanın varlığını sene verseler ne kıymeti var. Can sağlığı cihan varlığı. Atalardan galan sözdür nedirem altın teşti gan gusiram içine. Odun tehne olsun canım sağ olsun. demişler. Hatem-i Tey padişah bu cevapları birer birer dindiyecek "Heyvak hakigat dünyada neler varmış ki ben ömrümü beyhuda geçirmişim. Yüz sene daha ömrüm olaydı taht-ı tacımda oturaydım bu duyğuyi bu görgüyi bu bilgileri ne görürdüm ne de duyardım. Demek ki yatan aslandanıza gezen tilki eyimiş. Çünkü her yerden bir duyği duyar her yerden bir örneğ alır. Hatem-i Tey padişah nayet esgiciden ayrılarak elini ver bene hele iki gözi emma arap ve cevher fûruc ve mezin hele bakalım kibunnarın hayati ömri neyle getmiş ve bunnar dünyada neyimiş bunnarın gaile-yi gamları diyerek esgiciden ayrılarak gerisin geri dönüp güne bir menzil gece günüz gelerek günnerin bir gününde o mezine yetişti. Yani sevine sevine güle güle minareye çıkıp "Ahan getdi" diyerek sağa sola minarenin şerefesinde bakarak ağlıyarak minareden yenene yetişti. Bahdı ki aynı gine ilkin gördüğü kimin güle güle minareye çıkır ağlıyarak yenir. Bir gidde işi güci o. Başka bir işle meşgul degil. Hatem-i Tey şu mezinin yanına varıp selâm verdi. "O aleyküm selam ey Hatem-i Tey padişahım, geldin mi?" "Evet geldim." "Benim müşgülümü hallettin mi" "Evet hallettim." "O esgiciyi gördün mü?" "Gördüm." dedi. "Pekiy neymiş onun derdi?" Hatem-i Tey esgiciden duyduğu duyğulari o minareye çıkan mezine annadarak sona işde esgicinin evliye gader ağladığının sebebi bu ki vatanından ayrılmış varlığından ayrılmış eşinden dosdundan ayrılmış diyar-ı gurbete düşmüş ağladığının hali bu. Lâkin evleden sona ahşama gader güldüğünün sebebi budur ki o cazının elinden gultarmış. O cazının şerinden gendisini gultarmış. Canının sağ galdığına dünyada bu hayat yaşadığına buna da sevinir gülür. İşde sevinip gülmediginin sebebi budur. Cazinın elinden sağ galdığına dünyada buhayat yaşadığına buna da sevinir gülür. İşde sevinip gülmediginin sebebi budur. Cazinın elinden sağ gultar-

diğına sevinir. Varlığından vatanından ayrıldığına da ağırlır. Hatem-i Tey bunu annatdıhdan sora o minareye çıkan mezin: “Ey Hatem-i Tey ben oni bülirdim. Amma lâkin sene söyleseydim belki inanmazdın. Herkeşin gendi derdini gendinden örgenmek o da bir lokman sayılır. Ey Hatem-i Tey padişahım buyurun bizim hane-i şerife bir gece misafir olun. Ben de minareye sevinereh çıhdığımı ağlıyarak yendigimin halımı ahvalini annadayım.” dedi. Nayet o mezin Hatem-i Tey padişahı evine götürüp Allah ne verdiyse yiyib işdihden sona “Ey Hatem-i Tey padişahım şimdi tikkatli ağzımdan çıkan kelimeleri birer birer dinne. Bah ki benim başıma neler geçdi neler gördi. Ağlayıp güldüğümün sebebini annadayım.” “Pekey” dedi. Şimdi o mezin gendi derdini Hatem-i Tey’e annatmış. Ben de bir daha bu dünyaya bir daha annatmak arzundayım. Ey Hatem-i Tey padişahım ben şu minareye çıhdığım mescidin bir mezini vardı. Ben o mezinin oğlu idim. Birgün babam hasdeledi. Kefsizlendi. Bene dedi ki: “Yavrum böğün halsızam. İşde caminin anahdarlarını al get böğünnük camıyı aç. Sabah namazına mezinnik et. İşde imam gelir. Sen de bene vekaleten mezinnik yap. Cemaat namazını gılsın. İmam getsin gine camıyı kitle anahdari getir bene.” Ben: “Başüstüne.” dedim. “Ne olur bir gün değil isdesse bir ay Allah etmesin hasde olsan ben mezinnik yaparım. Senin asla yerini bildirmem.” dedim. Haman babamın cevabına karşılık sabak namazına bir sahat evvel vakıtdan galhdım. Haman abdes saldım dorğı geldim camıyı aşdım. Lâkin ben genç bele hevesle dedim ki: “Böğün bir saat evel nida edeyim. Heç olmasa müslümünnar duysun. Datlı uykudan ayılsın. Kırk damarda belki bir damarları ey olsun diye ehl-i islamı nida ile seslemek üçün bir sahat temcit vermeye garer verdim. Nayet abdesli minareye çıkar çıkmaz ellerini yukarı galdırıp Allahu ekber demeden deveden böyük bir guş minareyi sallır. Gorkumdan minareyi yıkmasın belki bir ziyan gelir bene diye guşa elim ile vurdum. Ama ayaklarıma guş asla heş dınmadı lâkin iki elim ile vurmak istedim. Guş cırnaklarını bileklerime dolışması ile ganatlarını pervaz edip beni o minarenin şerefesinden galdırıp haman berhava etdi beni. Benim iki bilegime cırnakları sarılmış guşun ayaklarında sallanarah galdım. Feryadı figanıma Allah’dan başka kimse benim sesimi hayatımı gören olmadı. Lâkin ne gater guş beni götürdüğünü Allah’dan geyri kimse bilmez. Aşağı bakardım, zemin gözükmezdi. Yukarı bakardım sema gözükmezdi. Eger zemin eger sema pünhan olmuşdi. Nanca götürdüğünü Allah bilir. Bir sehraya yitişmiş ele aklım başımda değil. Beykuş gözümü aşdım ki bir beri yaban üzerinde galmışam. Ne guş var ne melmeketim var, ne ölkem var. Heç kimse yanımda yok. Bir bir beri yaban durmakdayım. Ecebe bu bene düş mi ve hayal mi ve bu bene

bir zulumat mı diye kendi kendime teselli vererek nayet guvveti pazıya vererek vücudumu yerden kaldırdım. Bir ince yol dutup bir müddet gettikden sona tepe üzerine çıktım ki bir şehir, yıldız kimin yanır. Ama ne şehridir bilmem. Meger bu guş beni ihdigat şehrine götürmüş. Ben bilmiyorum, nayat şehere içeri girdim. Halk beni görür ben halgı görürem. Ne onnar bene nerelisin kimsin sorir ne de ben onnara birşey söyleyebilirim. Herkeş gendi âlemin de gendi işinde o gün evliye gader gendi başıma deli kimi dolandım. Lâkin akşami düşünirem. Ben gece olur kime misafir olım. Kim beni sitar eder, evine alır. Ben garip melmeket garip ne yapacağımı düşünerek nayet bir delikanlının birinin yanına yaklaştım. Selâm verdim aldı. "Ben garibim beni Tanrı misafiri eder misen" "Evet pekey gel benim peşime." dedi. Deliganni önde benbunun peşinde gettim. Bir tekmeden beni içeri götürdi. Bir şeyik yedi tene müridan oturmuş gendi dertlerinde devamda. Şeyığa selâm verdi delikanni. Şeyik selamını alıp ve be arkasında dururdum. Beni gönderdi. "Şu igit melmeketimize garip gelmiş. İşde misafir yer isdir. Yatıp galkacak yer sorir ne edersen sen et." dedi. Ben ireli şeyik sesleyip geldim. Şeyığın elini öpdüm, halimi arzettim. Şeyik: "Pekey şeyle geç otur." dedi. Bene hemen müridlerimden birisini çağırın otuziki esnafı gelsin buriya diyip haman otuziki esnaf şeyiklarını çağıtdırdı. Ben gördüm, bütün birer birer şeyığın tekkesine geldiler. Şeyik o esnaf şeyiklarına: "Şu deliganni melmeketimize garip gelmiş, yatıp galkacak yer isdir. Garnını doyuracak yer arir, sual edin hangizin tarafında yetişmiş bir gız varısa buni everelim. Melmeketimizden daa gidemez. Gelmişdir buriya. Lâkin buni hangi haneye versek namahremdir yatar gakar bize günah yazılır." dedi. O şeyiklar: "Başüstüne esgici Memmed Aga'nın bir gızı var yetişmiş kemâle girmiş." "Pekey çağırın bakalım gızın babasını" dedi. O zaman haber gidip ben de bir tarafda seyredip durmaktayım. Gızın babasını çağırdılar geldi. Şeyik beni göndererek, bu igit melmeketimize garip düşmüş buni Allah'ın emri ile evermekdeim. Senin de yetişmiş bir gızın var imiş. İşde Allah'ın emri ile bu ığide alalım, verir misin? dedi, Haman Eskici Memmed Ağa "başüstüne Allah'ın emrinè ehdirazım yohdur. Allah yazmısa ne diyeyim diyip haman nikah gaydolindi. Deragep eger beni gıza eğer gızı bene verdiler. Haman bir gat elbise geydirip beni hamana gönderdiler. Nayet yekandım çıktım. Akşam oldi beni gız ile barabar bir odaya verdiler. Odayı görüp ve o güzel nazenini gördüm. Sandım ki bir cennete düşdüm. O gece nail-i murad oldum. Amma o gece nası geçdiğini asla zevk ile bilemedim. Çünkü insannarın heyatı iki gısımdır. Zevk-i sefa ile geçen hayat lâkin o sahatler günner yıllar nasıl gitdiğini bilmez. İnsannar lâkin gecelerin uzun olmasna ve ne tez bu geceler geçir diyen

kimselere soralım. O zaman Hatem-i Tey padişahım işde zevkile sefa ile o gecenin ne çeşit sabağ olduğunu ben de bilmedim. Lâkin sabağ oldu. Haman gapı dögülüp ben artıh zevk içinde aldığım nazenin haber alıp geldi güle güle bene: “Ey gocam, ey sevdiğim şeyig efendi seni isdemiş. Git bak maahgak bir ders mi verecek yoksa sene bir iş mi bulacak get dersin al. Ne diirse oni duy, sözünü dut. Gine akşam olur sen benim ben de seni-nem, diye ölünce bir güne gader ikimiz bir yasdıhda inşallah gocalayaca-yıh dedi. Ben sevgilimin bu sözünü eşidir eşitmez bir güldüm. “Niye güldün?” diye sordı. “Yaho haman akşam güyegi oldum. Sabakdan ders zamani mi?” güldü, “Bizler de üç gün içerde galırık. Dördüncü günü çıkarkı haman şindi çalışmanın zamanı mı idi diye gadına dedim.” Gadınsa: “Sevgilim, ey gocam ne yapalım elçi seni beklir gapıda. Ne diyelim diye terkal bene danışdı. Ben şu cevabi verdim. Elçi beklirse haman sen yen bekliden elçiye de ki” Yatır yatakda uyir. Ben sesliyemem. Uyandığı zaman da haber verëyim. Bele söyle. dedigim kimin sevgilim bene: “Şimdi sen ayıkmısan uyir misan” diye sordı bene. “Canım ben ayıgam ama lâkin içerdeyim o dışarda. Benim ayığ olduğumi ne bilir. Sen get gapıdan söyle. Şu cevabi söyledi:” Heey ne bah kimseyimişsin sen. Sen gendin yalan söyledihden sora beni de mi yalancı edecehsin? Sen şindi şaksin yatırsan degil. Ayıksan uyumırsan lâkin ben senin yalan söylediğın bir daha duymiyacağım. Ben de yalan söylesem senin kimin olurum. Sen şindi ayıhsın. Niçün genden uyiram diyirsin. Gendin yalan söyledihden maade beni de yalancı edecehsin. Yalan söyliyene insannarın asla nikahi yokdur. Gendi boşdur. Haman pencereden feryad edip: “Gelin bu erkek yalan söyledi diye gadının feryadına halg içeri töhdi. Benim gollarımı arhadan bağlıyarah dorğı önnerine halg gatdı. Beni itiliyarah uni dögerek dorğı tekkeye getirdi. Benim yalan söylediğimi şeyığa bildirdiler. Şeyık cemata:” Bu şekis melmeketimizde galsa esayışımız bozultur, işimiz ireli gitmez. Kesih baş asla söylemez dolanmaz. Buni cellat etmeden başha bir çare yohdur diye iğdamına garar verdi. Haman beni önnerine gatıp şeyigile barabar o şcherin bütün halgı yediden yetmişe küçük büyük: “Hey baba neçün yalan söyledin?” diye şcherden dışarı çıkardıp cellatlar sağımda solumda beni öldürmeye gasdedip uylamaya devam ederken ben annadım ki yalan söyliyenner hakigat bele ölürmüş diye lâkin halımı kime arzedim. Şeyığın elini öpdüm: “Ey şeyığım bene bir cellat emani ver şu ahan sudan abdes salim. Dört rekate namaz gılım, hökmin ne ise bunu buyur.” “Pekey şereet amani vardır. Cellat emani vardır. Sorgu sualin ne ise söyle” diye benim gollarımı açdırdılar. Akan sudan abdes salıp arabi gibleye döndüm. Dört rekate namaz gılmaya garer vermişdim. “Ey Hatem-i Tey

padişahım iki rekat namaz gıldım. Üçüncü rekatda giyamda dururkan o beni minareden galdıran deveden iri olan guş ansızliyin önüme geldi. Ben guşun ayahlarına sarılah guş ganatlarını açıp pervaz ederek dört tarafını saran mahlugat içinden beni gultarıp gineberhava oldum. Lâkin ben guşun ayaklarında sallanmakdayım. Gine aşığı bakaram zemin gözükmmez, yukari bakaram sema gözükmmez. Bir müddet getdim lâkin ne gater götürdüğünü Allah'dan geyri kimse bilmez. Yine bir beri yabana yendirmiş beni. Guş gayıp olarak aklım başımdan getmiş. Saten gendimden haberdar deilim. Nanca galmışam ele ayıldım ki gine hayatım bir beri yaban üzerinde. Lâkin ne guş var ne kimse var. Kendi kendime teselli vererek dur bakalım insanoğlunun başına neler geçir neler gelirmiş diye gendim gaktım. Gine bir yol dutup bir tepe üzerine çıkdım ki o gördüğüm şeherden daha bir süsli ve daha bir giymetli bir ölke görünir. Meger o ölke de yıldız şehri imiş. Dorği şehere içeri girdim. Sağa sola bakdım o gördüğün âdemler degil. Bu şeherden daha bir cıclı giymetli süsli bir şehir. Evliye gader issiz dolandım. Nayet gine bir ademin birisine halimi sordum. Burada heyir sahibi bir kimse yok mudur? Beni Allah rızası için misafir etsin ben garibim.” dedim. Haman: “Garip misin?” “Evet” “Gel bennen barabar diyip bir tekkeden içeri gine beni götürdi. Orda da bahdım aynı onbir tene şeyk oturur. Müritler ile barabar. Halimi benim o deliganni arzetti. “Bu igit garip gelmişmelmeketimize riza-yı hak için misafir isdir, olmag isdir diye derdimi annadıp şeyiklar eyle midir diye ellerini öpdüm. Göküz bağlayıp elpençe durdum. Şeyik emir verdi birisine hele otuziki esnaf reizlerini çağırın dedi. Bütün şeyiklar gelip esnaf reizleri toplanıp benim garip olduğumi bunnara bildirdi. Aynı gine ihdigat şehrindeki gördüğüm kimin ”Bu igidi everelim melmeketimizden bir yana gidemez. Galsın ölünce bir güne gader bir hayat geçirsin. diye haman pekey sorun bir kimsenin bir yetişmiş kemala ermiş gızı var mıdır bu igidi hangi haneye misafir etsek yatıp gakmak yiyib işmek namahremdir, diye sordular. Orda da bir oturakci Muğdad Bey’in gızı yetişmiş diye haber aldılar. Haman Muğded Bey’i çağırıp nayat erzetdiler. Şeyiklar Allah’ın emri ile senin gızın bu igide verelim diye ne dersin dediler. Haman elini gögsüne goyarak Muğded Beg! “Allah yazmışsa Allah’ın mugadderatına asla ehdirazım yokdur” dedi. Yazılan yazıya ne diyeyim, diyip haman diz çöküp Allah’ın emri ile onun gızını bir daha bene nikâh giydılar. Nikâh başıma oldi iki. Lâkin derağap beni gönderip hamama nâyet ahşam oldi. Garnımı doyurup bir odaya zifafa verdiler. Odanın serir-i saltanatını gördüm birincigördüğüm odayı unuttum. Bu daha bir güzel oda. Ecebe yalancı bir cennet midir diye kendi kendime düşündüm. Yatsi geşdihden sora

ayın onbeş gameri bir güzel içeri girip “Ey helalim ölünce bir güne gader sen benim ben senin diyip birbirimiz ile tokalaşıp sarmasar olduk. Nayet yatıp şereet döşseinde bulunduk. O gece nasıl geçdiğini haberdar olamadım. Zevk-i sefa üzünden sabağ oldu.” Nayet etmek yerken gapi döğüldi. O benim sevgilim haber alıp gapıdan geldi bene “Ey sevgilim senin nikahın kesen şeyiklar seni isdemiş, haydi bakalım elçi gelmiş seni beklir, get bak ki ya ders verecekler ya da sene bir iş verecekler ya da sene bir iş verecekler. Ne ise müşküleri al gel” diye ben daa hata etmişem ki diyim dki sor elçiye ki yatir. Ayıgam nasıl uyiram diyim. “Başüstüne” dedim. Hamañ surfanın başından galharak yendim gapıya aşdım çıkdım elçi “Buyurun efendim şeyig egfendiler tekkede sizi isdirler” “Hay hay başüstüne gelim” diye elçinin önüne düşereh elçi ile beraber vardım tekkeye. Nayet şeyikların elini öpdüm. Diz çökdüm bir tarafa oturdum. Şeyiklar bene “Hoş geldin” diye teklif etdiler. “Sağ olun” dedim. Bene terkal: “Ey deliganni seni everdih ev barh sahabı etdih amma bize düşen vazife budur, lâzımdır ki sene bir iş bulmak seni bir ticaretemensup etmek bizim hakkımızdır. Lâkin ne işin hakkından gelebülürsün?” diye sordular. Ben “Siz bilirsiz şeyigım” dedim. Hocam dedim. “Bezazlıh yapabülür misen?” diye terkal bene danışdılar. “Yaparım” dedim. “Ey Hatem-i Tey padişahım ben yaparım dedihden sora o bezaz sınıfını çağırdı. Yüz gişi geldi. Bezaz sınıf olan esnaflara:” Bu deliganni melmeketimiz garip gelmiş. Everdik ev barh sahibi etdih. Yarın çoluk çocuğı olur amma maahgak ki insannar gendisine iş bulmalıdır. Çünkü boş kimseleri ne Allah sever ne de gul sever. Ancah şindi buni gendi sınıfıza gabul eder misiz, bezazlığa layih görür misiz diye şeyik sordı. O yüz gişi ederik dediler. “Pekey” galkın bu adama sizin tükanın parasında sizin içerizde bir tükan bu adama açalım. Sermiye verelim bu da sizin kimi olsun. Gatsız bir esgetege düşşün diye başüstüne diyen o yüz gişi ile şeyik gakıp ben de aralarında olarak dorğı geldik arasat meydanında bezaz takımı bezaz esnafının içerisinde bir tükan bene aşdılar. Ancah bin altunnuh mal aldılar. Yani ki bez bezaz takımından aldılar. Ancak tükanın dört tarafına malifaturayı düzerek üzerlerine etiket yazdılar. İşde bir guruşa aldığımız mali yine sen bir guruşa satacahsın. İki guruşa aldığımızı iki guruşdan vereceksin. Her neye alınmışsa alınan fiyetden satacahsın bene dediler. Ben de “Başüstüne” dedim. Nayet her bir ehvali örgetdikden sona tükanın önünde el galdırıp şeyig ile o yüz gişi beyaz takımı olan bezaz sınıf esnafları olan bene bir duva eylediler. Allah işin rasgetirsen diye şeyig efendi bene şu cevabi o halg içinde söyledi. “Al oğlum sene bir dehil ülüzgâr götürür deller. ”Ey Hatem-i Tey padişahım geldim tükanımı aşdım. Nayet guşluk oldu. Bütün esnaf derildi.

Şeyigin elinde defter gelip tükanın önünü sardılar. Selâm verdiler, gıyam edip selâmlarını aldım. “Buyurun efendim buyurun” dedim. Gel deliganni yen bakalım“ dükandan ben sıcrayıp tükandan yendim. Şeyig esnaf ile çıhdi nayet ikiyüz altunnih galan mali üzelleri yazılı hesabettiler. “Gel oğlum al anakdarın aç bakalım dehili ne çıkacak paran?” Dehili aşdım önnerinde: “Say bakalım gendin say.” Heç biri el vurmadı ben dehildeki etdigim bir seneden alışverişi saydım. Binüçyüz altın çıhdi. İkiyüz altunnih malım da tükanda satılmamış. Belli başlukiyüz altını sayıp bunnara verirken galbim de titiremiye durdi. Bu para nerden çıhdi, kim atdı bu dehile fazla parayı. Gorkumdan bunnara demirem galbim titirir. Şeyik döndi o yüz gişi esnafa: “Biz bu igide ne gatter bir sermaye mal vermişdik?” Dediler “Bin altunnuk.” “Pekey bir senede sekizyüz altunnuk esgate yapmış. İkiyüz altunnuk mali durir. Binikiyüz altuni gazanmış sermayesi ile barabar. Ne harcirdin oğlum even ne harcirdin diye elinde galem yazıllar. Ben dedim ki şeyig egfendi sizler bene buyurduz elin gıma çoluk çocuğan fazla harca, Allah yollar garişma dediniz. Ben günde bir altun harcirdim. Bazı birgün lüzüm fazla olirdi. Bir buçuk harcirdim, gımadım elimi.” “Pekala tesevirinnen ahlınnan hesab ne gater bir gaç altın olabilir?” dedim “Siz bilirsiz, artık siz değer edin.” Şeyik döndü esnafa: “Bazı birgün yarım altın fazla harcirmiş. Buni ben dörtyüz gabul edirem. Tahminen, siz ne diyirsiniz?” “Başüstüne” dediler. Nayet dört yüz altun ben de galbimle hesabetmiştim saten. Gabil etdiler. “Oğlum dörtyüz altun gabul etdik. Harcadığın sen ne diyirsen?” Ben de ne diyim. “Siz ne emretdiz ben emrize amadeyim.” dedim. “Ey Hatem-i Tey padişahım bunnar,” Pekey sağolasın diyip şeyih döndi. O yüz gişi bezaz esnafına: “Ey esnaflar gakin bakim ayağı bu igit bir sene helal iş görmüş mi, bir guruşa alınan bir guruşa vermiş mi bir haram hille işine garişmiş mi dorğu söyleyin. Hepisi ellereinin birini gögsüne yakalıyarak: “Evet helal iş görmüş. Bir guruşa aldığıni bir guruşdan satmış. Asla hille etmemiş. Helâl malına hille gatmamış. diye ikrar verdiler. Lâkin işde efendiler, aziz milletim bu hetire olsun ki büyük büyük sözler vardır bunnarın içinde. Geçmişde olan tarihi heka-ye Hatem-i Tey ehvali. Lâkin bu duyği bize de lâzım. Bu duygidan duyalım ki hillekar adamın işi ras gelmez. Atdığı daş asla yerini almaz. Çünkü külden tepe bir gasırgaya mahsusdur. Dibi düz götürür. Çoooh hani gamçım hani yamçım diyenner. Harun Reşit devrinde Pehlil-i Daneyi otuziki esnaf üzerine reiz edip: “Bak bu esnaf bahalı satmasın, hille etmesin, kimseyi aldatmasın diye Pehlil-i Dâne dolanırkan evliyaullah galp gözi açığı idi görür,bahdı ki hille dartañ tükancılar hille eden adamnar dehillerinden bir el uzanir, alınir dehilden. Hak sahibinin cebine teslim olir. Buni gören

Pehlil-i Dane nasıl bu halı gördi ise lakin bir takımları divane diyor. Lâkin dorği söyliyene işde o zamandan bu zamana deli deller. Halbısı ki deli degil veli. Görüp bir duvar dibinde yatdi. Neye dolanim kime bakim, kimi isbat edim. Ele bir bakan bu kevn-i mekanın sahibi bu mülkün sahibi Allah var ki herkeşin görenini bilir. Harun-i Reşid'e haber verdiler ki Pehlil'i bu esnafın üzerine reiz goydun amma Pehlil bu köşeye vahdet etmiş ki bir köşede yatir. "Çağırın" Pehlil'i çağırıldılar. "Ey Pehlil ben seni bu esnafın üzerine bir reiz etdim. Sen niçün bu esnafa bakmırsan? Köşeyi vehdetin etmiş bir terafda yatırsan, nedir bu halgın günahi benden sorulur. Çünkü haklı haksız ayırd olmaz, belli olmaz diye. Pehlil-i Dane: "Ey gardaş ben bahmadan ne çihar, bu mülkün sahibi var. Ele bakan var ki senin benim bakmamdan ne olur, o bakir diye" nasıl bahar gel diye götürüp bir hillekar tükancının gapısının önüne şöle bir göz geçir, yetig ol gelen müşderiye bah bu adam ne yapir. Nayet Pehlil-i Danenin kolduğunun arasından bakan Harun-ı Reşid çünkü hırhızlığa el açan el uzadan el ebedi'l ebed dorğuluğa çevrilmez. Çünkü bir insan elini nasıl alışdırırsa dilini nasıl alışdırırsa ele gider. Harun-ı Reşid Pehlil'in golundan seyrederken bakdı ki hille eden hille satan hillekar adamın dehilinden alınir. Bereket hak sahibinin cebine gidir. Gine hah yerini bulir. Gördün mi gardaş isderse ömrünün nayetine gader bu illekar olsun. Asla garnı doyar mı hak sahibi hakkını alır. Hem bu dünyada hem ahiretde hakigat esgik darta-nar ölçenner hillekar edenner maahgak ki ya hakime ya hekime vermişdir. Ey Hatem-i Tey padişahım ben buni işde esnaf reizi esnafalara dorği satmış mi diye evet dorği gördi, dorği iş görmüş dediler. Galbimle isbat etdim. O zaman: "Ey igit gel şindi sekizyüz altınnıh esgate etmissen sekizyüz altın da bin ikiyüz lira dehilinden çıhdi. Bu ikiyüzü dehile atacahsın. Bin altuni keseye dolduracahsın. Yarın işde sana gine mal alacayıh." dediler. Ey Hatem-i Tey padişahım "Başüstüne" dedim. Gel bakalım sen de defterin al. O bennen barabar olan o sınıf yüz gişi bezaz takımına sıraliyin o gün dolandıh. Şeyig ile barabar herkeşin tükânında etdigi esgateyi hesabetdig. Lâkin herkeşe dorği satmış mı diye sual etdi. Bene de danışdı. Ben de onların aynı verdigi ifadeye garşılık ifade verirdim. Çünkü onların he dedigi işe ben de he derdim. Neden annadım ki her işleri dorği gidirdiye o gün o esnaf bezaz sınıfının hesabi bitip herkeş yerine geldi. Akşam oldi, herkeş tükânından hanesine gelip ben de geldim haneme. O beni sabakdan güle güle yola vuran eşim gapıyı açıp "Buyurun" dedi. İçeri gir-dim. "İnşallah gocam hesabi verdin mi?" dedi. Ben kadının elinden dutup görüşdüm. "Ey nazenin güzel bu iş senindir. Bu merfet sendeydi. Üzü ağ geldim, yere bakmadım. Hesap verdim, işim tamam. İnşallah demen be-

nim işimi rast getirdi dedim. Nayet tam yedik yattık, O gece geçdi sabah açıldı, ancak sabak yemeğini yiyerken surfanın başında bir den güldüm. Eşim bene:” niye güldün diye sordı. “Heş” dedim yoh helbet hilaf yokdur. “Niye güldün?” diye ben dedim ki: “Bu sözden ne var?” “Neymiş” dedim: “Yaho ben dünden bu yannıdır şaşım bu işe” “Neye heyir ola söyle” dedim: “Gari bir guruşa alınani bir guruşa verdim. İki guruşa alınani iki guruşa verdim. Üçü üçden dördü dördten beşi beşden satdim. Asla bir guruş ticaretim olmadı. Lâkin yevmiye bir altın eve harcadım. Amma ben gendi galbimle gendi gafamla aklım ile hesabederdim dört yüz altın çıkar iki yüz altın da malım var. Bu dehilden dün çahan para 1200 altın çıktı gari. İşte bir altını kesemde goynumda durur. Çıkardım gösderdim bir daha goydum goynuma. Kadın dinnir. “E lâkin iki yüz altın da dekile atıldı. İki yüz altın da malım var. Bu nasıl hesaboldı, bu iş nasıl oldı? Benim buna aklım yer etmir. Bu para gendi gendine mi guzladı. Kim bu dehile bu parayı atdı diye gadına bu sözü nayet söyler söylemez kadın yanımdan fırladı.” Ey benim gocam neden neye uğradın sen. Pencereden bağırıp halga duyurdu. “Gelin gelin beni alan bu benim eşim Allah’ın sır hekmetine garışdı.” diye halgi töhdi başıma. “Nedir?” “Been diyir ki dehilden dört yüz altın çihardi biniki yüz niye çıktı diye şeyig efendi gelip nayet bildirdiler haman benim gollarım bağlandı bir daa.” “Ey Hatem-i Tey padişahım bene halg olan dediler esgate dedigin sırrullahdır. Sen Allah’ın sır hikmetine niye garışdın. Sen sır hikmete garışdığan garşılık artık senin melmeketimizde galman yaşaman bizim esayişimizi de bozar” diye benim gatlime ferman buyurup orda da cellâtlar sağ solumi sarıp gollarım bağlandı. Dorği şherden dışarı sürgün veziyetimde ben ağlayıp sızladım. Daha ağlayıp sızlamak fayda vermedi. Ey Hatem-i Tey padişah şahar halgi gatdı beni önüne geldim şherden dışarı çihardi cellatlar. Haman gine şeyikdan aman isdedim. “Bana cellet amani ver efendim. Artık abdest alım son nefesim dört rekat namaz gılayım. Töbe istifar edeyim. Cellatlar boynumu vursun. Şereete muhalif gelmeyen bu şeyik: “Başüstüne” dedi. Emir verdi. Gollarım açıldı. “Aman verin ben akan sudan abdes aldım. Nayet arabi gıbleye durup hüzür-i divana durur durmaz o deveden büyük beni minareden alan guş kaçırıp dünyayı dolandıran guş bir daha ansızlıyın önüme geldi. Ben guşun ayaklarına sarıldım. Guş ganatlarını açıp bunnarın arasından beni havaya galdırdı, berhava etdi. Seslerini duydım: “Ey ademoğli get gel bu guşa dua et. Yoksa kellen getmişdi” diye feryatlarını duydum. Guş beni ne gater götürmüş mevla bilür. Gine aşığı bakiram. “Ey Hatem-i Tey zemin gözükmir. Yukarı bakiram sema gözükmir. Naayet ne gatder getdigimi Allah bilir, nayet bir

beri yabana yendirmiş aklım başıma geldi. Ele gendim topladım ki bir beri yaban üsdüneyim. Nayet gelip gakıp gendi gendime bir ince yol dutup dorği geldim ki bir ölke, vilâyet. Meger bu vilâyet şennih vilayeti. Ama nere olduğunu bilmirem. Dorği getirdi guş. Şehir gapsından içeri girdim. O gördüğüm şehirler degil, bu da başha. Ey Hatem-i Tey padişahım evliye gader gine dolandım. Nayet yoruldu bir puğar başına geldim, abdes aldım, keseyi çihardım goynumdan gendi gendimededim ki hele sayım ki bin altın kese goynumda durir. Çünkü bir gün evel sayıp bene parayı teslim eden esnaf ile şeyig: "Yarın sene mal alrık" dedi. Lâkin teğdir geldi tebdili bozdi. İşde sürgün oldum. Lâkin bu para da ben ile barabar galdı. Asla bunnar parayı benden sormadılar. Para galdı. Kendi kendime dedim ki 'Gaşdımsa bu sefer şükür paralı gaşdım. Para galdı gene. Bu bin altın beni gurbeti fevgalade dolandırır.' diye o zaman Ey Hatem Tey padişahım işde bin altın çok para. Şimdi hekayeleri dinirir duyuş eşidenner bin altın neyimiş demesin. O zamanın devrinde olan akçalar bin altın belki şimdi tüccarda bir denesinde bulunur. O sermaye. Ben sevindim amma bir daha keseye doldurdum. Altınları goynuma goyim derken puğarın daşına goydum. Unutmuşam, su işdim. Abdes aldım puğar başında kesenin altınunu unuttum. Hayalladım getdim. Epey bir dolandıktan sona bir gahve önünden geçdim ki halg gahvenin içerisi doli. Çünkü dünyanın güli ademdir. Adem dünyanın gülüdür ki yalnızlık bir hakka mahsusdur. Ben o halg içerisinde garib selâm verdim. Bir sedire oturdum. Merhaba diyib hoş sefa etdiğden sona gahveci gelip "Ey igit ne emredersin?" Bir gahve ısmarladım. Göynüm gahve işmehte degil meksat o halg ile gonuşup o halg ile üsiyet etmekte. Çünkü atalar buni da söylemiştir. Gönül ne gahve isder ne gahvehane, gönül ahabab isder gahve mahane. İnsannar izini savdıktan sona seyrangeah bakalarına yakut seyrangeah yerlerine gader. Çünkü gönül herşey arzılar. Amma uygununda harca azizim parani. Parani beyhuda başından savurma. Ahesde gazanirsan, ahesde harca. Ancak ben heyir edirem heyir et her ne gatder sen riza-yı hak için heyir yoluna çiharsan o gatder Allah sene yardım eder. Çünkü göl dibinden asla esgig olmaz. Lâkin heva-yı havasa harcıyan adamnar birgün gülünc olur. Hem de olmuşdur. Ey Hatem-i Tey padişahım gaveyi işdim gaveci fincanı galdırmaya geldi elimi göynuma atdım kese yok. Rengim atdığına gahveci: "Ey delikanni niçün rengin gaçdi, nedir elin goynunda galdı?" Dedim: "Gahveci baba bin altın kesemde idi. İşde puğar başında hayallamış gelmişem şimdi gahvenin parasını vermeye asla bir sikge yokdur." Gahveci bu cevabı eşidirken: "Ey deliganni merak etme bizim bu ölkelerimiz dorğudur, gaybetdiğin para gorkma gaybolmaz.

Gine senin ceben gelir. Hem endişe etme eger para isdirsen vereyim. Gahve isdirsen tezeliyelim. Heç gorkma paran gelir. Diye o halg eşidip gahveci kimin oturan nas da bene gorkma dediler. "Deliganni kim bulursa getirir." diye bene umut tesellisi verdiler. Lâkin yarım saat gader oturdum gendi gendime ah ah edirem. Halk bene bahir. Gahveciye birgaç kişi dedi ki bu adamın galbi mutmain olmuyor, götürün buni. Gahveci bir adam gatıp bana: "Ey Hatem-i Tey dorği bir tekkeye getirdiler. Ben de bunnar ile barabar. Bakdım bir gişi oturir. Bir pir-i fani. "Bu deliganni puğar başında bin altunnuh bir keseyi unutmuş." "Geldi mi parasi?" Ehdidiyar bene: "Keseni tanir misin?" diye "Evet tanırım." "Şu dolabi aç bakalım."

Gahveci eger müşderi bene üzülme deliganni paran gaybolmaz diye umut teselli verdiler amma ben bunnarın söylediği sözlere asla ganaat etmiyerek galbimden telaş etmekte idim. Halg olan benim nevrinden hissederek gahveci bir adam gatdi bene götür buni amanathaya bahalım bu yigidin parasi gelmiş mi diye bir adam benim önüme düşüp dorği bir tekkeden içeri girdik. Bir ikdiyar pir-i fani oturir puğar başında bin lira kese ile barabar unutup bırakıp getdiğimi söyledi. Ey Hatem-i Tey padişahım ben ekdiyarın söylediği dolabi aşdım. Yedi kese dolabın içerisinde durir. Amma heç biri benim degil. Çünkü ben kesemi bilirdim. Heç birine elim varmadi alim. Çünkü içerisinde ne olduğuni ne bileyim. Döndüm ekdiyarın yanına geldim. "Benim keselerim degil heç biri benim degil." "Eleyse delikanni get kahveye otur. Senin paran gelmedi. Geldiği zaman ben seni sesledirim." dedi. "Başüstüne" dedim. Haman geldim gine gahveye oturdum. Halg olan: "Telaş etme igit paran gaybolmaz" diye bene teselli etdiler. Aradan bir sahat deni geçer geçmez haber geldi. "Gel paran geldi" diye ben sevindim. Haber getiren adamnan vardım bir daha amanathanaya ekdiyarın yanında bir delikanni ayakta durduğuni gördüm. Kesem ekdiyarın dizinin dibinde durir. Ekdiyar: "Gel bakalım bu mudur senin unuttuğun kese" diye keseyi görür görmez "Evet" dedim. "Aç şindi keseni altununu say tamamise bu delikanniyi bırakayım." dedi. Ben keseyi aşdım altuni saydım. Tam bin altun kesede tamam. "Temam'mi paran?" dedi ikdiyar Ben: "Evet param tamam." dedim. "Şimdi bu adami bırakayım mi?" "Evet" dedim "Bırak" "Haydi get" dedi paramı bulup getiren adama. O deliganni ikdiyara döndi şu cevabi söyledi: "Benim işim çoğudi. Bu adamın hakkı bende galdi. Söyle bu adam hakkını bene helal etsin gideyim. Ben bir sahat gader gecihdirdim. Bunun parasini bunun için bu hak bende galdi helâl edir mi?" Ey Hatem-i Tey çoh hoşuma

geldi. Ekdiyar döndü bene: "Sen hakgın helâl edir misen, bu paran bulup getirene. Bunun işi çoğumuş bir sahat gecikdirmiş parani. Ne diirsen?" diye sordı. Ben ise o paramı getiren delikanninin sarıldım boynuna. Gözlerinden öpdüm. Her bir hakgımı helal etdim. Ne hakgım var hem paramı bulmuş tamam ile getirmiş. Hem de benden helallik isdir. Ecebe benim ne hakgın var bunda? "Ey igit bir sahat seni gecihdirdiğim hah bende mebalıdır. Çünkü sen bir sahat ömr-i heyatında telaşa vardın. Var mısan yok musan diye vücutdan halın belli degildi. Şindi seetin yerine geldi." Ben hakgımı helal eyledim "deliganni da:" Benim de hakgım helal olsun diye el ele görüşdük ayrıldı. Ekdiyar: "Daa bir arzın var mı?" "Hayır" dedim. "Haydi Allah işin rasgetirsin." dedi. Ben bin altunnu kesemi sevinerek aldım. Terkal gahveye geldim. O gahvenin halgı benim sevündüğümü eşiderek: "Ey igit gördün mü şimdi, talaş edirdin. Biz sene demedik mi senin paran bulunur. Gaybolmaz. Sen talaş edirdin işde paran. Temam mı? "Evet" bir sedirde oturdum. Bir altuni çıhardım gahveciyi sesledim. "Gel benim işdigim gahvenin ücreti ne ise al" dedim. Gahveci: "Ey delikanni bir gahve işdin. Daha başka birşey yiyib işmedin ancak garip geldigen garip olduğun o işdigin gahveyi ben helal etdim dedi. Ben çok memnun oldum. O gahvenin halgı benim üzümüne güle güle bakarken ben halga ve gahveciye şu cevabi söyledim." Yaho sizlerin gidişatız ne güzelhalleriniz var. Ne güzel dorğulih sizde var. Ecebe bu ihdigat sizde ne olur? Bizlerde çoh adam bulduğumuzu vermezik. Yerik kimsiye haber vermezik. Bulduh demezdik. Siz bulduhdan sona hem sahibine teslim edirsiniz hem de helallih alırsız. Bir sahat benim paramı gecihdirdiğimin sebebine getmem diye hakgın bene helal et dedi. Bu işiz ne güzel, ne bir hoş melmekettir. Ne güzel hal ehkladır diye söyledim. Ancah benim sözümi dinniyen cemaat ve gahveci beraber dinnediler. Naayat bana terkal: "Sizler de bulduğunizi vermez misiz?" "Hayır bulduğumuzu yerik." dedim. Hamam beni dutup dorği gollarımı bağlıyarak bir tekkeye götürdiler. Amma bu param bulan tekgede degil. Diğer bir tekkeye götürdüler. Yedi şeyih epey bir çoh cemaat vardı. Ancah benim gahvedeki verdiğim ifadeyi bir daha söylediler. Şeyik fetvayı verdi. Eger bu igit melmeketimizde kalırsa melmeketimizin esayışı bozulur. Bunun da gidişeti bir takım gidişetleri bozar. Ancah kesih baş söylemez diye bunun gatlil halaldır diye cevap verdiler. Beni hamam gollarım bağlanarak iki cellat sağımdan solumdan beni alıp şahar halgı ile beraber yediden yetmiş halk döküldü başıma. "Yaho ne dedim nedir benim gusurum? Beni cellata verdiz, ne imiş diye ağlıyarak feryat etdim." "Ey delikanni gusurun bilmez misen? Sizler de bulduğuzu vermezsiniz yersiz diyirsen. Senin içerin dışarın

bütün haramla dolmuş. Sen bizim melmeketimizde galsan bizim esas ahlagımız bozular. İşimiz beleksin gider. Ancah senin sağlığındansa ölmen daha az heyirlidir.” Beni şherden dışarı çıhardarah: “Ey Hatem-i Tey padişahım bahdım ki son durum artıh beni Allah’dan başha kimse sahip olup gultaran yoh. Ben ise beninen barabar gelen şeyıklara:” Bir cellat emani yok mudur sizde, abdes alim dört rekat namaz gılım siz de ondan sora öldürün beni diye söyledi. Ben sözümü söyler söylemez heman şeyiklar aman verdi. Açın cellat emani vardır. Neyise sorgu suali söylesin. Haman benim gollarımı açıp akar sudan abdes aldım. Bir daha gibleye üz çevirip el bağladım. İki rekat namaz gıldım. Üçüncü rekat secdeye giderken o beni minareden galdıran deveden büyük bir guş beni o ölkeleri dolandıran guş bir daha önüme gondi. Ben can açısı çünkü heyatda en datli can sağlığıdır. Ben guşun ayahlarına gapandım. Guş ganatlarını açması ile o halg içinde beni gultardı. Bir an peşime bağıldılar. Ey delikanni adem oğli get gel bu guşa dua et. Bu guş sene bir sebep halgetdi diye havada eştdim bu feryadi. Ey Hatem-i Tey ne gader getdigimi guş götürdüğünü bilmirem. Aklım başımdan getmiş. Aşağı bakıram gine zemin pünhan. Yukarı bakıram sema pünhan. Dumandan görükmir. Heç bir yerden haberdar olmıyarak güne bir menzil nanca getdigimi Mevla bilir. Ancak şefagin fecir zemani guş beni işde bu minareye indirdi. Gözümü aşdım minarenin içindeim. Guş yok. Ben ecebe ne oldum diye minareden endim. Cam gapali ışıklar yok. Zından içinde, naayet vakit geldi. Mezin gelip camıyı açıp beni camının arkasında camının gördüğü kimin tanıdı: “Yahu sen nerdesin? Seni aradık bulamadık diye sen birdenbire gayıboldun. Nerde idin şindiye gader? Meger Ey Hatem-i Tey padişahım aradan yedi yıl geçmiş. Çünkü o gördüğün üç vilâyetler guşun götürüp beri yabannar dolandırması üç vileyetde evlendigim o gördüğün hallar o gördüğün zevk-i safalar halen gözümün önünde, galbim titirir.” Ey Hatem-i Tey nasıl beni çıkardı camıdan halga feryad edip halga: “Gelin Gelin bulundu” meger yedi yıl aradan geçmişti. Babam anam ölmüş artıh o camının terhil yerine başha bir mezin tayin olmuş benim bulunduğumi bir anda gayıbolup aradan yedi yıl geçmiş heş biri öldüğümü galdığımı belli olmıyan melmeketimin halgi sevindi. Beni nerde idin diye sordular. ki ne diyim, kime anadim. Kim inanır benim bu hallarıma Ey Hatem-i Tey padişahım hiç kimsiye esrarımı demedim. Çünkü neden söz dinniye söz annıyan söz sarafi lâzımdır. Her adam sözden annamaz. Her adem söz dinnemez. Bunun için dertliler dermana muhdaçtır. Ancak dertliler derman ister. Ben de dertli olarak möhdacım lokmana. Derdimi lokmana annatmak arzında-

yım. Heç kimseden lokmanım diyen olmadı. Ben de derdimi söyleyemedim bu güne gader. Ancak işte ey Hatem-i Tey padişahım sabakdan gelirem otururam minareye bakaram guş gelir. Meger sade benim gözüme görünür. Çünkü Allah'ın guduret guvveti olursa kimsiye gösdermedigini sene gösderir. Bene gösderir meğrıpdan meşrığa gösderir. Çünkü yeri gulum dersa isderse segirt isderse otur fayda vermez. Guşun geldigini görür görmez "ahan geldi" diye sevinir minareye çıkarım. Minarenin şerefesinde guş gaybolur. Ağlıyarah "hey bah" getdi diyerek aşağı yenerim. İşde Hatem-i Tey sözün gıvası budur. Sevüne sevüne minareye çıhdığımın sebebi guşun gelmesi, ağlıyarah minareden endiğimin sebebi guşun gaybolması. İşde minareye çıkıb güle güle ağlıyarah yendiğimin hali budur. Hatem-i Tey bunnarı dinniyerek bu mezinden kendi kendisine bir bakıp mezine şu cevabi gonuşdi. Hakigat hal çok yaşıyan çok bilmez çok gezen çok bilir. Yüz sene taht-ı tacımda ömrüm olaydı oturaydım, ömrüm beyhuda gidirmiş haberim yoh. Demek ki gurbet dolanan, duyği duyan söz dinniyen bir böyük mezlişde mezliş dinniyen dad olan bele hallar varımış. Hakigat hal senin başan çoh hallar gaşmış. Dorğudur, ben de olsam sevinererek çıkarım, ağlıyarak yenerim. Hatem-i Tey padişah mezinden ayrılarak "Elveda" iki müşkülüm daha galmışdır. Hele gidelim bakalım ki şu iki gözi emma arap şu cevher fürüc ne der. Onnarın derdi nedir? Yevmiye birmücevher dorği toz edir üfürir bin lira giymetindeki cevheri yok edir. Eceba bunun bir sebebi var elbet. Hakigatde eledir. Heç kimse malini beyhude vermez. Maahgak ki bir sebep var. Çünkü neden? Bu hekayeler içinde bazi bazi misallar vardır. Deligannının bir tenesi yedi sene beyhuda vücutunu yorarak nayat günün bir gününde bir hana gelir, yolçu olur. "Hacı yatağın var mi yerin var mi?" "Yerim var ama yatağım yoh" diyir hancı. "Olmasın bir tarafda yatarım." Hancı merhamet edir bu yolçuya sade başına bi yasdih getirir. "Ey deliganni yatağım yoh sade para isdemim senden, rıza-yı hak için işde başın bu yasdığa goy diye verip hancı getdihden sora bu deliganni yasdıği başının altından ayahlarının altına goyup gecenin yarısı hancı gelir ki bakim ki şu yolçi yatir mi?Ele gapıyı açir bakir ki bu adam ben yasdıği verdim başına goysun başını guru daşa goymuş yasdik ayaklarının altında ecebe deli midir bu adam akıllı mıdır diye sesledir uyandır hancı:" Ey igit hele galk ben bu şeye heç rasgelemedim. Ben yasdıği verdim ki başın rahat etsin. Sen ayaklaran goymusan. Bunun sebebi nedir ben de annim? "Ey hancı ey yedi sene bu akılsız gafanın üzünden bu akılsız başın üzünden ne çehdi ayaklar, ne çehdi bu ayaklar. Ben akılsız gafanın işde yasdıği ayaklarımın altına goydum. Ayaklar dincelsin. Eger bu gafa akılsız olmasaydı bu ayakları beyhuda yedi yıl

dolandırır mıydım. İşde hakikat budur. Maksat bu sözlerden duygi duyalım. İbret alalım. Eceba en büyük bir ibret değil midir? Her yere ayaklarımızı vücütümüzü yoririk. Ecebe goşduğumuz yorulduğumuz o vücütün yordugu mu değil mi? Ecebe bir dost bir fayda aldık mı? Beyhuda goşmak neye yarar. Ele iş dutmalı gördüğümüz işden herkeş menfaat göre. Mazarat görmiyey. İşde büyük bir sözlerdir. Atalardan galmışdır. Akılsız gafanın üzünden ne çekdi bu ayaklar. Ey Hatem-i Tey padişahım işde halım ahvalım diyince Hatem-i Tey geri dönüp güne bir menzil gece günüz gelerek günnerin bir gününde cevher fûrûc'e yetişdi. Gine cevher fûrûc yevmiye bir mücevher mezete verir yüz liradan bin liraya çıkan getir oğlum getir neye ihdiyacım var satmam. Tellalın ücretini verir, cevheri döğüp toz edip beh vuran sarafalara garşı üfürdi. Hatem-i Tey yetişdi. "Es selâmün aleyküm cevher fûrûş" "O aleyküm selam padişahım geldin mi?" "Evet geldim." "Benim müşgûlümü halletdin mi" "Etdim" dedi. "Neyimiş o mezinin güle güle minareye çıkması, ağlıyarak yenmesi derdi neyimiş?" Ben annatdığım kimin başdan ahırına vilayetleri dolandırarak ehdigat şehirlerini gezerek gezdirerek nayet minareye çıkmasının sebebi guşun gelmesi gözüne gözükmesi sevünmesi bu ağlıyarak yenmesi guşun gayıbolması Hatem-i Tey bir bir cevher fûrûc'e annadır. Cevher fûrûc dinniye-rek: "Ey Hatem-i Tey işde dertli olannar muahgak ki lohman arar. Ben seni o mezinin yanına yollamasaydım o mezini dinnemeseydin benim sözümü de dinnemesen çünkü sen de dertli oldun. Maahgak ki lokman aramakdasın. İşde buyur böğün arabi bizim hane-i şerife bu gece benim aziz misafirimsin. Lâkin ben de başıma geçenneri sene annadayım. Sen de dinne." "Başüstüne şimdi benim müşgûlüm budur ki gidersin işde iki gözi emma araba söyletmiş oni Arabi söyledirsın sora gelirsın bene. İki gözi emma arabi söyletmemiş oni dinnememiş benim yanıma gelip debenim derdimi bene aşdıramasın. Ancak get Emme Arap ne arzeder hem üç akça verdiğı hem boynu köküne sille vurdurduğunu annat. Hem kötegi yediğini hem para dağıtdığının sebebini annat gel ben de sebebden bin lira giymetinde cevheri toz edip beh uran sarafalara üfürürdüğümü annadım." O geceyi misafir galıp sabakdan nayet yolçı oldi. Dorğı iki gözi emma araba yetişdi. O gün de seyredip akşama gader bakdı ki birinci defa gördüğüm kimin Arab çarşı başında oturmuş. Her kim benim boynu köküme bir sille vurun müddeti'l ömür müstahakdır ölene gader cezandır hem sille vurur üç akçe verim. Akşama gader akşam oldi arap yelkenerken Hatem-i Tey golundan dutdi: "Esselamün aleyküm selam" "Tanıdın mı beni" "Hayır gözlerim pünhan göremem." "Hatem-i Tey padişah değil miyim?" "O Hatem-i Tey padişahım hoş geldin, nasılsın? İnşaallah benim

müşgülümü hallettin mi?" "Etdim." dedi. "Neymiş o mezinin derdi?" "Neymiş o cevher fürücün derdi?" Mezinin duyduğu duyguyu başdan sona gader annatdıhdan sora ha o cevher fürüç sene gönderdi. Sen derdin annatmamış o derdini annatmıyacah. "İşde sen söyle bakim." "Ey Hatem-i Tey padişahım bu gece benim misafirimsin. Ben başıma geçen hallari dinnim. Dinne dinnedim sen de dinne bak ki yeryüzünde bu kevn-i mekan içinde neler var,neler gelmiş neler getmiş ve neler de geride gelip getmehe hele." "Hay hay ben de taht-ı tacı tergedip bu diyar-ı gurbeti gahretdigimin sebebi sizlerin derdini bilmek. Nayat iki gözi emma arap getirip Allah ne vermiş yiyib işdihden sona Ey Hatem-i Tey diz çök ağzımdan çıkan cevepleri iyce tikkat-i nezerle dinne. Bah ki neden neye tökülmüşem. Heç kimse keyif için kötek yiyib para dağıdır mı? Malini yağmaya verir mi? Helbet de benim derdim ben ile barabar ki görünmez bir derman bir dert. Asla aramakdayım derman yok, bir dert. Ey Hatem-i Tey padişahım şu gördüğün gözlerim emma değildi, sağidi. Benim babam bir gatrıcı idi. Benim babamın yeddi tene hayvani varidi, babam yük daşırdi. Ben de ufağıdım. Günnerin bir gününde bu fani dünya kime galmış ki bize de galsın. Babam ömrünü sizlere verip nayet ağlayıp babamı galdırarak geslettik. Aradan birgaş gün geçdi babamın o yeddi tene hayvani galdi benim üzerimde. Bir müddet senelerce çalıştım. Lâkin günnerin bir gününde melmeketimizde iş nohsannandi. Hayvannar boş galıp arpa saman parasını çihartamaz oldular. Gurbetden gelip giden adamnar bene dediler:" Bu hayvannarı niçün boş yatırırsan. Gurbetde kira çok, para fazla iş çok. Get birgaç ay çalış diye gelip gidendeñ bu haberin essah olduğuni annadım. Nayet bir heyir sahibinin bir tenesinden birgaç altın ödünç borç aldım. Çoluh çocuğuma evime harcayıp kendim de beş on guruş harşlıh goydum. Bir de dağarcıh etmeh doldurup atlari birbirine bağladım. Diyar-ı gurbeti gahr-ı yar etmeg için şeherden çıhdım. Altı sahat şeherden yol geder getmez nayet bir çeşme başına vardım. O çeşmenin başında oturdum. Elbet de gendi kendime dedim heyir sahibi bu yolun üsdüne bu çeşmeyi yapıdemiş, maahgak ki bundan o yanni dâ su yohdur. diye atlari otlağa vurdum. Gendim yıkanıp su işdim, dağarcığı çihardım etmek çihardarah mendili serdim. Puğar başında etmek yerken garşıma bir devrüşan çıhdı. Bene dorği gelir. Ben, yol mibahdır dedim. Elbet de gelip giden çoh olur. Derviş gele gele puğar başına gelip beni etmeğın başında görür görmez bereketli olsun dedi. Delikanni. İsteyim yoktur diyip yanıma çömeldi. Ben dervişe ısrar etdim. "Derviş baba heç olmasa gismetin getirdim bi parça etmek al" Delikanni aç olsam yerem. Sen âfiyetle ye'diyince ben dervişe bir daha ısrar etdim. "Ey derviş baba o

nasıl merektir ki bir horun ot da almaz. Bir parça etmege mi yerin yoktur. Heç olmasa Allah'ı seversen bir parça etmeh al! diyince derviş güle güle üzümüne bakıp" deliganni kötü yerde belimi gırdın Allah'ın sevgisine ben canımı da gurban etsem gine azdır. Ancak o ki dedin ben de alayım "diyip etmekden bir gatre gader gopardıp ağzına goyup yedi! Ahan oğlum bene and verdirdiğin için ben de yedim. Bir lokma da birdir bin lokma da birdir." diyince ber dervüşe "Şimdi memnun oldum derviş baba. Yiyirsen doyunca ye. Yemirsen o ki bir parça yedin benim de üregim ferahlandi" diyip derviş gonusurken terkal derviş bene dedi: "Ey deliganni nere gidirsen, bu heyvannar senin midir?" diye dedim ki "Evet derviş baba benimdir." "E nere getmek fikrin?" ben dedim: "Bilmem." "Derviş baba gurbete çıkmak gözümüne aldım. Lâkin nere gidip nerde kazanıp nerde galacağımı kesdiremem. Şeherde iş nohsannandi. Gurbetden gidip gelenler bene diyar-ı gurbetde kira çok dediler. Bu işin essah olduğuni örgenerek beş onguruş heyir sahibinden ödünç aldım para, çoluh çoçuğuma altı aylık idare goydum. Ben de şimdi atlar ile gurbete getmiye niyet etdim. Ecebe ölür miyem yohsa gelir miyem buni Allahdan başka kimse bilmez" diyince derviş benim bu sözümü dinnedihden sora terkal bene bu cevabi söyledi: "Ey delikanni altı ay gurbetde çalışsan ne gatder para kazanabilirsin?" dedi. Ben devrüşün terkal üzümüne bakdım. Dedim: "Devrüş baba ele bir söz gonusdun ki lâkin sözün içinde gülünç işler oldi. Ben ne gadar kazanacağımı kesdiremem. Allah bilir. Ecebe kazanır miyam yohsa gazanamaz miyam yoksa gelir miyem ölür miyem, buni Allah'dan başka kimse bilmez. Terkal devriş bene: "Pekey" deliganni dedi. "Altı ay içinde altıyüz lira kazanırsam eydir" dedim. Terkal derviş bene "Pekey deliganni dedi. Altı ay içinde altıyüz lira gazandığan razı oldun değil mi?" "Evet oldum. Çok paradır. Benim altı sanede gazandığım para olabilir." terkal derviş: "Pekey deliganni ben şindi seni altı saatin içinde bu senin hayvannarın bir at yüki altın sene dutim. Lâkin altı at yüki mücevher de bene dutim buna razı olur musan. Gine bu çeşme başına eger gidişimiz eger gelişimiz altı sahat sürsün altı aylık gurbetde altıyüz lira gazandığan mugabil ben altı saatin içinde bir at yüki altına seni sahibedim" diyince ben terkal devrişin üzümüne melul melul bakdım. Kendi kendime bu dervüş akıldan noksan mıdır diye devrişin üzümüne durumsayıp bakarken terkal devrüş bene: "Ne bakırsan oğlum?" dedi. dedim, devrüş baba sen ele bir söz söyledin ki deli bile bu sözi söylemez. Senin sözün deli sözi akıllı sözi değil. Altı saatin içinde bir at yüki altın bir at yüki mücevheri nereden kazanacaksın ve bene de nerden veresin diyince terkal devriş bene: "Güle güle deliganni hiçkimseye insan kem nazar ile bakmasın. Sen benim sözüme

gel kabul et. Sözümi dut. benim ağızımdan çıkan cevap bir daha sene diyim ki altı saatin içinde seni bir at yüki altına malik edeyim.” diyince sebebi oğlum budur ki senin bir gatre gader etmegün yedim, o etmegün hürmetine seni tükenmez bir devlete sahibedim dedi. Ben terkal haman etmeği dağarcığa doldurdum. “Pekey derviş baba” dedim. “Ben de senin sözen uyup sene arkadaş olacağım. Sen ile barabar geleceğim.” dedim. Haman atların başlığını atlara durdum, atları birbirine bağlayıp hurşları üzellerine atdım. “Buyur derviş baba hangi tarafa giderik” dedim. Dervüş ise: “Şu yola gel diyip çıkdım devrüş ile gonusarak gidirik. Ben terkal devrüşe şu cevabı söyledim. “Devrüş baba bak şindi biz eyik, gonişirik. Ben seni tanımam sen beni tanımasan. Puğar başında yoldaş olduh. Lâkin beni şindi yoldan çıkardın, yolumdan etdin. Eger beni dağı daşı behuda dolandırırısan bu sözün yalana çıkarsa yevmiyemi eger atların günnüğünü senden alıram.” dedim. Terkal devrüş güle güle: “Deliganni gine galbin inanmir. Pekey ben senin atların günnüğünü bire üş vereyim.” dedi. “Haydi bakalım” dedi. Nayet gonusarak devrişinen giderken bir dağ eteğine yaklaştık. Devriş dağ eteğini bana gösderdi. “Oğlum şu dağın eteindenişan daşı görür misen?” “Evet görirem” “Şu nişan daşına gider getmez nayet ben sene nasıl işaret verirsem sen de gendin lal edeceksin yani gonusmıyacaksın. Ne genden gonus ne bennen gonus, hiş dilin gulağın yok umuş diye sen geriden beni tegip ederek benim peşime gel” dedi. “Eger gonusursan ak vak edersen gendi genden ses çıkardır bağırısan sen de yok olursan ben de yok oluram. Atların da yok olur.” “Sesim çıkmasa bir şey olmaz mı?” “Hayır olmaz” dedi. Ben de: “Ses etmem” dedim. Nayet dağ eteğine yaklaştık o daşın nişan daşının yanına vardık. Devriş bene işaretle elini ağızına götürerek sus emrini verdi. Ben gendimi lal edip sükut ederek devriş önde ben arkadan atları çehmiş giderek nayetde dağın gırağına çıhdıh. Uryan bir gız: “Ey insanoğli bir bene bah” diyince devriş işaretle bene işaret verdi bakma diye. Ben gorkumdan bakmayıp nayat dağın yarısına çıkdık. Devriş bir cesim gaya önüne vardi. Okiyüp üfürmesi ile gaya açıldı. Envayın türlü dağın altından sedalar gelirdi. Daha gaya açılması ile beni eli ile arkadan işaret edip gel emri verdi. Devriş girdi ben de peşine girdim, hayvannar ile dağ gapandı. Bir kevgiri bina gördüm. Nayet bir büyük demir gapı,önüne devriş vardi, başladı okumaya. İçerden envayın türlü sedalar sesler gelirdi amma ben devrüşün arkasından bakdım ki gubbeden degirman daşından gıl üsdüne beş on dana daş ditirir devrişin başında bi gariş galmış. Ben devrişin haberi yohdur diye devriş okumada ben devrişe işaretle yukari gösderdim. Devriş bene işaretle “bakma” diyip ben terkal başımı aşağı eğdim. Lâkin galbime gorku-

ram "Heyvak çoluk çocuğumdan hasret galdım, bu ne iş idi başıma geşdi diye büzüldüm galdım. Nayet devrüş okiyip o demir gapı da açıldı." İçeri girdik işaretle bene: "İçeri gel" dedi. Girdik içeri bir taht-ı revan gurulu, altı ayah bir lerdüvan var. Taht-ı revan üzerinde güzel bir hesna bir gız elinde gılıç devrüşe hışmederek hay huy edip devrüş birinci basamağı çıkarak okiyip üfürüp gıza üfürürdi. Gız gılıç ile hışmedip yilkenirdi. Lâkin devrüşün üzerine varamazdi. Nayet her lerdüvan basamağını okiyip üfürerek birer birer çıkdi. Nayet bir lerdüvan ayağı galarak gız ah çekip bir tarafa yıkıldı. Haman devrüş gızın göğsünden bir siyah guti alıp goynuna koydi. Terkal lerdüvannan inerek tahtrevanın arkasını bene işaretle gösderip devriş irdelde ben peşinde atları çehdim giderken böyüh bir demir gapı daha gördüm. Devriş okiyip o demir gapı açıldıktan sora içeri girdik bir kevgüri bina. Ey Hatem-i Tey bir tarafda teciler ile sayısını hesabını Allah bilir mücevher, bir tarafda altın. Lâkin mevcüdini Allah'dan başga kimse bilmez. Devrüş bene işaretle: "Yendir hurçları" diye emir verdi. Ben hurçları yendirip altı at yüki cevher dutduk. Bir at yüki altın dutduk. Goynumi goltuğumi devriş işaret verdi bene doldur dedi. İnsan temahi her tarafı altın doldurdum. Lâkin atları gerisin geri devrüş öne düşdi. Ben gine devrüşün peşinde atları birbirine bağliyerek geri döndük. Nayet o demir gapıyı çıhdıh, gız yine elinde gılıç taht-ı revandan hışmedip devrüşün üzerine yelkenirdi devriş terkal işaretle bene: "Bakma gıza" diyip orayı geşdik. Çıhdık ora da gapandı. Nayet ey Hatem-i Tey padişahım çıkıkdık o gurbetden çıkıkdık. Dağın üzerinde dağ gapandı, işaretle geldik dağın etegine endik. O uruyan gız "ey insanoğli bir bene bak diye işaretle devriş bene dedi ki bene" bakma ben gorkumdan bakmıyarak nişan daşına gader lal geldik. Nişan daşında velhasılı devriş bene: "Gonuş gultardık" dedi. "Gonişim mi" diye "Evet gonuş." "Gultardık" dedi. Ben devrişe gonuşarak: "Ey devriş baba ben bileydım bele bir zor olduğuni asla gelmezdim. Ne çetin bir işimiş." Devriş bene terkal döndi: "Ey delikanni ben de seni getirdiğime pişman oldum. Neden çünki senden gordum, benim üzerimde asla gan eseri galmadı. Sen bir vay anam diyeydin yahut vay öldüm vay ne oldum diyeydin sen de yok olurdun daş kesilirdin ben de. Hem senin hayatın hem benim hayatım mefolurdi." Ben: "Devriş baba hakigat ele" dedim. Lâkin gonuşarah puğar başına geldik. Devriş saati çıhardıp gösgünden bahdi. "Hey deliganni eger gidiş eger dönüş hakkınız tam altı saat olmuş mu?" Ben de bakdım: "Evet devrüş baba hakigat ele" "Pekey sözüm yalan çıkıkdım." "Hayır çıkmadı. Şimdi altı at yüki cevher benim. Bir at yüki altın senin. Oğlum sen altı ay dolanıp gurbeti gezeceğidin lâkin altı ayda altı yüz lira gazanmaya çok razı olmuşdun. Bu bir gatre

etmegin yedigim için seni bir at yüki altuna malik ettim. Bu devlete sahibettim. Get bakalım diyince lâkin ben gendi gendime düşünüp devrüşe bakarken devrüş atların altı yük mücevherini hayvannari ayırıp götürürken ben gendi gendime düşündüm, bir. İkincisi Ey Hatem-i Tey padişahım layin şeytan bene vesvese içerden vermeyi durdi. Ben şimdi nasıl bu altı hayvanı vereyim devrüşe, altı at yüki mücevher devrişe dutsun, düşsin bir at yüki bene. Bu olur mi” diyince terkal devrüşe seslendim: “Devrüş baba bele gitme dur.” dedim. “Neden delikanni?” dedi. “Layig-i mürvet midir ki eydevrüş baba atlar benim ola e altı at yüki mücevher sene düşe” dedim. “Bi at yüki altın bene düşe buna razı olur muyam?” dedim. Devrüş terkal: “Ey oğlum ben sene gününden evel kesdim, bazarlık ettik, razı oldun getdik. Şimdi niçin razı olmırsan?” “O zaman inanmırdım. Lâkin şimdi gördüm inandım. Amma razı olmıram bu teksim bene az oldi. Bene çoh gadir oldi” diye devrüşe çok ısrar etdim. Devriş: “Pekey ne diirsen?” “Bir at yüki mücevheri bene ver.” “Verdim” dedi. Atın bir at yüki mücevheri bene ayırarak ben devrüşün mert getmesine karşılık terkal: “Bu gine az oldi” dedim. “Ne diirsen?” “Bir at daa ver.” diyince birat yüki mücevher daa vererek devrüşün merdi merdane getdigine karşılık lâyin şeytan saten vesvese bene vermiş. Ben devrişe: “Ey devriş baba sözün doğrusan hayvannar benim sen de dağı bilirsen duva sende var. Ben sene bir at yüki bile vermeyeceğim, hepsi benimdir. Sen gendin get gine dua senin galbinde. Oki gir içeri ne gatder alırsan al.” dedim. Ben heyvannarın önünü alıp devrüşün elinden altı at yüki mücevheri de almaya cesaret etdim. Devrüş terkal üzümüne bakdi: “Ey deliganni bele adalet olur mi ben sene bele mi bazarlık etdim?” “Canım o zaman ele idi şindivermirem mal benim degil mi?” dedim. Ben ahlım ile ey Hatem-i Tey padişahım devriş ihdiyar ben deliganni gücüm yeter diye ferasetimle devrişe gabadayılığ etmeye durdum. Devriş ise annadi. “Ey deliganni hey gabadayılanma annadım ki senin birez fikrin bozuk. Lâkin ahan hep sene diyip küskünnüg ile atları bırakıp devrüş bu tarafa yol dutup giderken lâyin şeytan bene işva vererek terkal gendi gendime o siyah guti olan neydi bu devrişde geldi. Terkal devrişin peşinden goşdum.” “Eğlen” dedim. “Getme” önünü aldım. Devriş durdi. “Şu tahtugah üstünde gızın gösgünden bir siyah guti aldın. Daa ben de gördüm, o gutiyi bakayım o gutuda ne var?” diyince devriş: “Oğlum o gutu sene yaramaz. Bir siyah sürme vardır.” “Hele bakım.” dedim. Terkal devriş gutiyi goynundan çıkardı. Aşdi sürmeleri gördüm. “Bu sürme ne olacak?” diye devrişe sordum. Devriş ise: “Ne yapacaksın? Get büyük bir sevrete sahiboldun daha niye örgenirsin?” “Heyir söyle” dedim. Devriş terkal: “Bu sürmeyi sağ gözen çekdin mi yer altında ne gatder de-

fineler var neler varısa bütününü gözen görünür” dedi. “Hele getir çek gözüme” “Nedirsən oğlum?” “Yok sen sürmeyi çek. Ya gutiyi elinden alıram ya sürmeyi gözüme çek. O zaman ben devrişe ısrar etdim. “Getir gözüme çek” diyince “Oğlum ne yapacaksın işde bu gatder devlete malik oldun.” “Hayır” dedim. Nayet devriş ısrarına “Yat dizime” dedi. Ben devrişin başımı goydum. Devriş terkal sağ gözüme sürmeyi “Bismillahi Rahmani Rehim” diyerek çehmesi ile sağ gözüm yer altında her ne defineler varısa bütün gördi. Ben devrişe terkal: “Getir sol gözüme de çek.” dedim. Devriş bene ısrarla yavraldı: “Ey deliganni hayatan sebeb olma. Eger sol gözen çehmiş olsan iki gözün birden söner.” dedi. Ben devrişe: “Yalan gonusma getir çek. Eger gözüm kör olaydı sağ gözüm de olurdu.” dedim. Devrişe nanca ısrar etdimse devriş bene yalvardı: “Ey deliganni bi gatre etmegin yedim sebeb olma. Hayatın mef olur. Lâkin gözlerin emma olur. Dünya ışığından mehrum galırsan etme” diyince ben devrişün asla sözüne inanmadım. “Hayır yalan söyleme getir gözüme çek olursam ben kör olim.” dedim “Yat bakalım” diince devrişün dizine terkal yatdım. Sol gözüme “Bismillah” diyip sürmeyi çeker çekmez iki gözüm birden söndi. Dünya ışığından mahrum galır galmaz, vay diyip devrişün ayaklarına sarıldım. Devriş benim asıldı boynu köküme bir sille vurdu. “Ey delikanni dedi, ben sene ne gatder yavraldımsa fayda vermedi. Sözüme ganat edip inanmadın lâkin bu ganimet devleti de sen sahip olaman elinde nalılar seni bir gatre etmek için seni tükenmez bir hazineye malik etdim amma devletin gadirini bilmedin. Gendi elinle gendi ocağın söndürdün. Ne yapayım bende gusur galmadı diyip boynu köküme sille vurduhdan sona cebime bir avuç ahça döhdü. “Ey deliganni ölünce bir güne gader sabahdan gahasın çarşı başına gele oturasın her kim halga benim boynuma bir sille vurun müddedi’l ömür bene müsdahaktır derse her sille vura üç ahca veresen. Ölünce bir güne gader ne boynundan sille tükensin ne de cebinden para tükensin. Eger sen benim bu vesiyetim yapmazsan her sabah ahşama gader boynu köküme sille vurdurmazsan her sille vura müddet’il ömür cezañ dedirtmezsen ölünce bir güne gader bu vesiyetimi yapmazsan cebinden para tükensin nana möhdaç galasın etmek atlı ola sen yaya ola segirde gavuşamıyasın” diyip yanımdan gayboldi. Atlar da barabar almış getmiş. Devriş baba ben gendi derdime hayatıma ağılyarak nayat heyir sahibi yolçular beni elimden dutup nayat melmeketime altı saatlik yoli getirdiler. Evime gavuşdum. Beni tanıyıp bilenner “Ne oldi?” diyip “Ne olduğuni benden sormayın beni çoluk çocuğuma yetişdim.” dedim. Evime gavuşduhdan sona çoluk çocuğum ağılyayıp sarmas oldular. “Ey ne oldu?” Dedim: “Ne oldiyisa bene oldi. Heç kimseden

bilmeyin, ancak gendi elimle gendi evim yıkdım.” dedim. Ey Hatem-i Tey padişahım o günden bu güne gader o devrişin vasiyetini işde dutmuşam. Bir adam ne için kötek yer ne için para dağıdır. Heç buni deli eder mi ki ben de edeyim. Lâkin devriş bene hem kargış hem dua etmişdir. Çünkü kargış etmiş ki ölene gader boynumdan sille esgik degil. Dua etmiş ki ölene gader cebimden ahça tükenmir. İşde bu güne gader hep sabahdan gakar çarşı başına gelirem her kim benim boynu köküne bir sille vurur bene müddeti-l ömür müstahaktır çek cezandır derse her sille vurana üç akça verirem. Akşama gader ne boynumdan sille esgik olur ne cebimden para tükenir. Bol bol çoluk çocuğuma harcaram. Gine cebim akça doli. Asla esgilmez noksannamaz. Eger boynuma sille vurdurmasam müddeti’l ömür müstahak dedirtmesem nana möhdaç galacağım” dedi. Hatem-i Tey annıyarak iki gözi emma arabın: “Hay senin de başan çoh alametler geçmiş elbet işde sille vurdurduğumun sebebi budur.” diyip Hatem-i Tey ahvalati bütün annıyarak iki gözi emma araptan ayrılıp hele gidelim şu cevherfürüce bakalım onun derdi nedir diyince ayrıldı. Kendi kendine Hatem-i Tey benim yüz sene ömrüm olaydi taht-i tac üzerinde oturaydım bu hallari bu duygulari ne duyabilirdim. Demek ki yatan aslandanıza gezen tilki eyimiş diyip nayet cevherfürüc’e yetişdi. “Cevherfürüce selâm verip cevherfürüc alyekümselam Hatem-i Tey padişahım geldin mi?” “Evet geldim.” “Neyimiş arabın derdi ve neden boynuna sille vurdurir ve para dağıdır?” diyince bu başdan ahirine gader arabın dedigini annatdıhdan sora Hatem-i Tey padişah sebebi bu ki devriş ölünce bir güne gader hem gargış almış hem dua devrişden. Eger boynuna sille vurdurmasa nana möhdaç galacah. Cebinden para tükenecek. Lâkin işde boynuna sille vurdurması bu ki ölünce bir güne gader cebinden para boynumdan sille esgik olmayacak diyince annadım. cevherfürüc Hatem-i Tey, arabın derdini annatdıhdan sona erkal Hatem-i Tey’e: “Ey Hatem-i Tey padişahım buyurun bizim hâne-i şerife Allah ne vermise yiyib içelim. Bu gece bene misafir olacahsın. Ben de derdimi sene annadayım.” dedi. Hatem-i Tey saten müşkülüm sen galdın dedi. Cevher fürücünen vardı cevherfürüc sarayına. Cevherfürüc oturup nayet Allah ne vermisse yiyib içib sona: “Ey Hatem-i Tey padişahım şimdi benim gonusduğumu tikkatle dinne,” diyince Hatem-i Tey: “Ben saten seni dinnemeye gelmişem.” Cevherfürüc terkal gonusmasına Hatem-i Tey’e bu söhbetden aşdı. “Ey Hatem-i Tey padişahım ben seni o iki gözi emme Arab’a ne için yolladım bilir misen?” “Bilmem” dedi. “Ha ben seni gönderdim ki o erebden izaat alasin. Ondan sona benim derdimi sene annadayım dedim. Şindi Arab’ın duygularını duydun ya arap baştan sona başdan geçeni sana annatdı mi?”

“Evet” “İşde o, arabın söylediği devrüş vardı ya?” “Evet” “O devriş benim babamdır. Ben o devrişin oğlu idim.” Günnerin bir gününde babam beni yanına sesleyip: “Gel evlâdım otur yanımda.” dedi. “Ey Hatem-i Tey padişahım. İşde o devrişin oğluydum. Bi gün devriş bene gel oğlum yanıma otur.” dedi. Ben devrişin babamın yanına oturdum. Babam ben bu cevabi söylemeye durdi. İşde ben de babamın gonuşduğı cevapları ben de terkal ben de sene bildirirem. oğlum ben öldühden sora bu devleti bu sevretyiyesin, nana möhdac galasın eyle günneri düşcsin ki kimse sene rehmetmesin kimse sene merhemet gilmasın. Halg senden üz cevürsün. Etmeg atlı olsun sen yayan olasın. Fırınarda, halg elinde etmegleri göre doluha ağhyasın. Sırtında libas galmasın yalın ayah başı açih galasın. Ele günneri düşesen ki haftalarla aş susuz galasın. Kimse merhemet sene gilmaya. Birgün seni dögeler. Onnar arkadan çalarken sen kaçasın ayağın taşa tokunsun. Ağzın burnun üzi guyli düşe dağıla. Ala ganda burnun gala. Gözün açasan önünde atmış para buluna atmış parayı vere bir sicim alsın. Getire bu odanın gösderdigim halgadan gendin esasın. Oğlum bu vesiyetlerimi yapmazsan bu hallar başan birer birer gele diince ben babamın ağhyarak sarıldım boynuna. “Ey baba” dedim. “Ben sene ne gaher etdim. Ben sene ne terbiyesizliħ evlat oldum ki bene bu gargışı bu bedduayı yapırsan?” “Oğlum dedigim hallar birer birer başan gelsin göresen.” dedi. Ben ağhyarak babamın elini ayağını öpdüm lâkin babam gakdi yanımdan ben de gendi gendime ele ise babam birez ekdiyar olmuş aklı başında deil babamın dediği birez vesideildir diince meger babamın ömri tamamımış. Arada üç beş saat gider getmez babam ömrünü sizlere verdi. Babam ömrünü verdiħden sora nayet ağhyarah ölümün üzü soyuhdur. Ölüyü yıkıyıp babamı defnetdih lâkin babamın serir-i saltanatı çok idi. Devleti şevketi çok idi. Haman ben babamın cem etdiği varlığı yiyerken saltanata düşdüm. Nefse aldandım. Ve dünya günnerine gapıldım. Birtakım ehbaplar başıma cem etdim. Birtakım ehbaplar ile barabar nayet senin dört ucuni Ey Hatem-i Tey padişahım verdim suya. O beni candan seven ehbaplarım bene biz senin uğuran ölürük dediler. Meger benim malımı yemeg için candan sevilla imiş. Diyince ben bunnarın aldandım gapıldım gonuşuklarına. Terkal yedi sene babamın yığdıği sevrete yiyib işdihden sona serir-i saltanat tükendi. Ey Hatem-i Tey padişahım cebimden para ki tükendiği kibin başladım ev eşyasını satmaya. Bunnarı da satıp yediħden sora arth heç bir umudum galmadi diyince bunnar annadılar ki daha bende yoh. Her biri üz çevürüp uzah uzah dolandılar. Allah’ın selamını dahi bene vermediler. Nâyet benim param ile bezirgan olannar

beni candan sevüp bir gün görmiyip biz deli oluruk diyenner benden uzak uzak dolanmaya durdular. Her birine zamanında bin altun isdiyene on bin altun vermişdim. Bu size ödüş deil ele demişdim. Lâkin benim param ile zengin büyük devlete sahip olan adamnar asla bene rahmetmedi. Lâkin yedi yıl içinde benim emrimde mâyetimde çalışan açıcı aylığı ile bene yedi sene öğüt vererek aççının asla öğüdünü tutmazdım. Aççı bene derdi: “Ey şahzedem başından parayı savurma oğlum zaman gelir ki bu varlık elinden gider. Seni sevüp bu üzen gülenner pilâv gardaşdılar. Olur ki bunnar üz çevirir sahib ol malan derdi. Ben aççının asla öğüdünü tutmazdım. Nâyet aççının öğüdü bene aklıma gelip ellerimi dizime vurarak saten aççı da elimden çıkdı. Çünkü neden daa benim bi şem yok ki aççı emrimde galsın. Lâkin o benim param ile bütün saraf olan beni candan seven adamlar benden üz çevürüp her biri bir saltanata malik olmuşdu. Ben nana möhdaç galdım. Ey Hatem-i Tey padişahım, ele gün geldi ki sırtımda libas galmadı. Ayaklarım yalın ayak başım açık etlerim görünir. Fırınarda etmege bakıp gözlerimin yaşı akardı. Kimse bene rahmetmezdi ki neden sen malın gadirini bilmedin degeri degmez adamlar ile yedin ve degeri degmez işler yaptın? Sene heyire geçmez diyip benden hepisi üz çevirmiş kimse rahmetmezdi bene. Etmeh atli ben yeyen oldum. Yedi yıl da bele darlıh çekdim. Lâkin bi şeyim galmadı. Bir gün şehirden dışarı aklıma gurdum ki bele yola çıkayım da şehirden gelen yolçular merhemet gıla bene belki etmeh yahut da bir etmeh parasi vere. Diyip gendi gendime şehirden dışarı çıkıp bir yol gözlemeye durdum. Lâkin dışardan yola gelmeyip şehrin içerisinden bir takım arabalar çıkdı üzerleri doli. Arabalar yakın vardı yanıma. Arabaların önünde bir atci gelirdi diye nasıl ata yaklaşması ile benim yedi sene emrimde mayetimde çalışan atcıyı gördüğüm kimin ben ajlığımı unuttum. Gendi gendime dedim ki keşke yer yarılssa da altına da bu atci beni görüp bu halda tanımasa. O gatder utanıp mahcup oldum ki heddinden ziyade. Ajlığımı ve ne olduğımı gaybetmiş unudmuşdum. Atci yaklaşıp beni görür görmez gollarını açıp üzerine segirdi: “Ey şahzedem gözlerimin ikisi de kor olaydi seni bu halda görmiyeydim. Seni bu gılıhda görmiyeydim. Demeh sen bu gılığa düşmüşsün. Yedi yıldır seni bulamam” diyip boynuma sarılıp ağlamaya dururken ben de adamın bu gonusmasına ağlıyarak atçıya sarıldım. Atcı terkal elimden dutup: “Ey şahzedem Heç ağlama Allah kerimdir” dedi. “Ben sene yedi sene öğüt verdim. Dedim malın gadrini bil. Ama sözümü dutmadın. İşde bah felegin günnerinde bu günner de var. Benim aylığımdan asla bir şey bene fazla vermedin. Lâkin senin üzen gülüp sene dos olup gardaş olannarın her biri bi beg oldi. Lâkin sen bele nana möhdac

galdın. Amma seni ben bu gılıhda görmirem gine, ben seni şahzade bili-rem. Gine aynı esgi gılıh görirem. Benim nezerimde elesin diyip lâkin senin parannan beg olannarın emrindeyim. Şindi onnarın emrinde onnarın atcısı olmuşam. Amma gine lâkin aklım fikrim sen ile, atci bene öğüt ne-saat vererken gel böğün garnımı doyrayım dedi. Seyrengih içine geldih. Atci arabalara "Eyleyin" diyip çadırlar indirdi. Atçı arabacılara çadırlar gurdurarah ocaklar yapdi, gazannar guruldi. Bene: "Ey şahzedem birez yardım et amma beyler geldiği zaman seni saklıyayım. Sen saklan beyler görmesin. Görür tanısalar seni dögeller ve goymazlar yemek bişsin garnın doyrayım." dedi. Ben gendi gendime ellerimi dizime vurup: "Ey felek bu günnerin de varımış. Bir zaman atcı benim emrimde iken şimdi de beni atcıya yamakçı mı verdin" diyip gendi gendime ağladım. Ama atcıya asla derdim bildirmedi. Atçı bene bakar mahsun mahsun gözlerini silerdi. Lâkin ben artıh felege ne yapdım diye ben gendi gendime etdim diyip derdime razı olarak atcıya yardım gılardım. Beyler partonnar geldi. O benim paramla beg olannar her biri geldi. Atcı beni saklayıp dalda durdi. Beyler çadırlara girdiler. Hop hopa başladılar. Envayın türlü sazendeler ve çalgılar çalınmaya durdu. Köçekler oynar envayın dürlü hokkabaz oynar çıhardi. Atci ocaklar üzerinde gazannar gurmuş ve yemek taamlar bişirmeye cesaret ederdi. İki de tauk gızardıp beylere mezelik tauklar sini üzerinde hazır oldu. Atci bene: "Ey şahzedem sen bu yemeklere bah daşmasın. Tauhlara muhat ol. Olur ki çalağan gelir kaçırır kaçırır diye ben birez çadıra seyrediyim. O ehenge köçeklere oynir. Gelim seni gönderim. Sen de uzahdan gendin gösderme, uzahdan seyret." dedi. Atci giderken ben gendi kendime dedim. "Hele bu atcının aklına bah. Ben yedi sekiz gündün garnım aç. Benim garnımda ele çalgılar çalınir ki atcı da beni göya gönderecek ki ben çalgıya seyredim. Ne çalgıdır ne haldır diyince ağa nefis gine bene anurluh vererek atcı geri dönüp baharken benim ac olduğumu bilmesin diye yemeklerin duzuna sorarsa bakirdim diyim kepeçyi aldım elime. Ey Hatem-i Tey padişahım yemeklerin duzuna bakma mahanası için artıh issi sıcah diyemiyerek her yemekden bir kepeç bişmiş bişmemiş tanımyarak ajlıh elametlerinden garnımı doyurmaya durarken birez de her yemege duz gatardım. Meger yemekler bütün duzlu olmuş. Ben nefis peşine aldanıp yemeklerle meşgul olarken çalağanlar gelip taukları kaçırıp ele geri döndüm ki tauklar havada gidir. Hay huy etdim lâkin hayuma huyuma atcı segirdip çalağanlar gaşdi. Ellerim dizime vurarak "Ey şahzedem ne yapdın niye muhat olmadın?" dedim ki "Haberim olmadı yemeklerin duzuna bakirdim. "diyince atcı" Ben yemeklerin duzunu garer etmişdim. Hoş duz gatmadın? "Hayır dusuzdu. Bir akımına

duz gattım.” dedim. Atcı terkal yemekleri konturol ederken hepsi düzlu olmuş. Atcı ne yapacağını şaşırıp başlayıp elini birbirine vurup ufalanmaya o anda çadırdan haber geldi ki beyler mezeliğ isdiyor. Atcı hüzür dilemeg için çadıra goşa goşa segirdip: “Efendim taukları gızatmış hazır etmişdim. Lâkin çalagan geçirmiş.” diye hüzür diledi. Effini isdeyip beyler bir takım atcıya bağırıp gızarkan ben geriden eşidirdim. Terkal yemek isdediler. Diyip atcı geldi yemekleri hazır edip doldururken hangi yemeği götürdi ise atcıya büyük tekdirlere gelerek bu yemekler düzlu olup yemekler geri çevrildi. Atcı bene: “Ey şahzedem begendin mi bah senin paranan beg olannar şimdi kürk geyinmiş bene ne diyor diyip bene de umut tesellisi verirken lâkin bunnar bir gaçi çadırdan çıkıp atcıya: “Hepisi mi tuzlu olmuş diyip diyince beni görür görmez.” Vay sen tauhları guşa yerdirdin çalağana böhtan edirsın diye geri arkadaşlarına bağırarak çadırdan dökülen her biri eline bir zopa alıp beni döymiye dururken hem atcıya hem bene çalarkan beni öğlerine gatıp çala çala süpürdür. Ben önnerinden elimi gulahlırma başıma atarah gözlerimi yummuş geçarkan onnar arkadan hem başıma hem gıncıklarına dalıma çalarkan onnar çaldı, ben geçdim. Nayat ayağım bir daşa tokunup üzi guyli düşdüm. Ağzım burnum darmadağın oldu. Birisi “Belasını buldi,” diye gerisin geri bir cümlesin döndiler. Ben gözümü aşdım ki ne açım önümde atmış para durir. Ben babamın vesiyetini haman yapmağ için: “Olan benim babam bene bu bed nezeri yapıdı. Ele güne düşerem ki etmek atlı ola sen yayan olasan kimse rehmetmiye seni döğen ola. Onnar çala sen geçasın ayağın daşa tohuna yüzü guylu düşesın, ağzın burnun ala ganda gala. Gözün açasın önünde atmış para buluna dedi. Tam birer birer babamın vesiyeti geldi çıkdi. İşde bunnar çaldı ben geçdim. Ağzım burnum ala ganda. Önümde atmış para. Bu atmış parayı bi ip alayım gendimi asayım bundan sora bu heyati isdedim.” dedim. Ey Hatem-i Tey o atmış parayı getirip ağzımı burnumi yıkayıp nayet bir etdar tükânından bir urgan aldım. Bir yatıp gıkacak odam galmışdı. Daa başga bir yerim galmamışdı. Nayet getirdim altıma bi isgemli goyarak nayat halgadan gendimi ipi bağliyerek gendi boğuzuma düyleyip gendi canıma gendim intaar etmeye gendim garar gıldım. Babamın çünkü vesiyeti buyidi. Saten ben de kendi kendime ölüm bene bal şerbeti oldu dedim. İpi boğuzuma takıp gendi gendime sallandırıp altımdaki sandalyaya tekniği vurup ayaklarım boşa gelir gelmez bir gıvrılıp açılmam ile barabar gubbe gopup o halga düşdi bu ip ile ben yere düşdüm. Haman bir tarafa gendimi atıp meger gubbedağılıp o erabın iki gözi emma arabın altı at yüki sene verdiği ifade gubbeden tökülen mücevher ile içinde galdım. Gendim kenarda ip boğuzumda can elemeti

ile mücevher odanın ortasına tet ile yığıldı. Çünkü arabın dediği sene söylediği o emma arabın altı at yükü mücevheri babam o gubbeye doldurmuş. Elm ile gubbeyi dutturmuş. Halgayı gubbenin ortasından bağlamıştı. Meğer benim nana möhdaç galacağımlı evliyaullah nefsi ile bilerek nayet malın giymetlisini geriye goymıştı. Çünkü bu mücevherden benim asla haberim yokidi. Olsa darlık çekmiyeceim ne bileyim kubnenin altında ne olduğuni ne bileyim diyip haman bir mücevher sevinereh cebime goyup bir halli ipi boğuzumdan aşdım. Odanın kapısını kitliyerek vardım bazara bir bezirganın birine mücevheri bin altuna satdım. Haman ecele bir mağazaya varıp başdan ayağa elbisem temiz aldım geyindim. Hamama gidip çamaşır deışdim. Başdan ayağa esgi nevrğa gargoldum. Nayet vardım gonağımada odamı aşdım. Bu benim paramlan saraf olanların garşısında bir mağaza dutdum. Mağazanın içerisini bütün cevher doldurdum. Cevher doldurduktan sora tükânın levhesine yazdırdım: "Cevher-fürüş" tükani. Herkeş altun hali emaret satar, ben de mücevher satarım dedim. Tükânın levhesine cevher fűrüş diye lehve yazdırdım asdım. Tükani olduğu kimi mücevher doldurdum. Bunnar gelip gördüler. Nas içinde benim mağazamı mücevher doli gördüler ve lehveye cevher fűrüş diye ismimi yazdırdım. Sabakdan guşluk zamanı olur tellal çağırırım. Gel burıya derem. Bir mücevher tellalın eline verirem. Buni mezet et derem. Tellal yüz liaradan beh açılır, bin liriya gader behleşiller. Benim param ile saraf olannar bile beh ururdi. Bin lira giymetine çıkar tellalı sesledirem. "Getir oğlum benim neye ehdiyacım var." Tellalın elinden mücevheri alıram. Tellalın üçüretini verdihden sora benim garşında beh vuran benim param ile bezirgan olan saraf olannara garşı havan içinde döger toz eder mücevheri bunnarın üzüne garşı üfürürem. Her biri goşan goşah bakıp kimse benim işime bi şey diyemez. Ve benim param ile halg içinde bele satan yanına bile yakın varamir. Çünkü etdihleri gusur daa taliyayı aşmışdı. O zaman bunnar gizli gizli birbillerine gonusarak tezlük etdik malın eyisi geride galmış bizim haberimiz olmamış. Demek ki bu bizi sınamış diye birbillerine gizli gonusurdular. Ben buni yetik olup duyardım. Ama heç aldirmazdım. İşde o günden bu güne gader yevmiye bir mücevher dögerim. Lâkin ben bakdım ki bunnar bene çok mücevher dögdürecek ve çok mücevher zay etdirecek diye gendi fikrimle düşündüm. Birgün aklım ile düşünereknayet ben bunnardan bu acıyı nasıl çıhardım diye birisi tükânın önünden giderken ben gendimi tükânın önünden atdım. Yalandan sarıldım bunun boyuna, elinden dutdum. "Ey gardaş esgi dost düşman olur mu?" Biz esgiden böyük bir ehbabidik. Ve gardaşdık. Şindi niçün benden uzah dolanirsiz dedim. Hele gel gel birez gonusalım. Diye buni dil ile ama galbim

demir Ey Hatem-i Tey dilimde. Hörmət ederek buni elde etdim. Aldım tükana buna dille möhübbet aşdım. Ama dilim dost galbim düşman olarak buna güzel gonnuşmaya durdum: "Yahu ben ne yaptım ne gusur etdim ki beni döğdüz, önüze gatzdız sürdüz ve tekerlendim düşdüm. Ağzım burnum dağıldı. Ala ganda galdım. Ben sizi sınamag için bir yoksul gen-dimi gösderdim. Demek sizde sabet yokumuş. Ama buni da gusura bakmiram. Esgi dost düşman olmaz" diyince buni elde etdim. Niçun gidip gelmirsiz ve bennen görüşmirsiz, selâmi niye vermirsiz. Esgiden yerdik, içerdik. Hop hop ederdik gine yiyelim. Ben yoksul degilim. İşde bah tükân mücevher doli. Hiç birinde bi tene bulunmıyarah bende neçe bin tene var" dedim. Bunnar: "Beyim senden çoh ayıp oldi. Utanirik." "Canım utanmak galdırın. Gardaş gardaş ile döğüşür ve gardaş gardaş ile barışır. Bir göküzde iki meme maahgak birbirine tokuşur degil mi?" diyip buni dilden dost etdim. Öbürlerine de söyle gine esgisi gibi hulusli olsun diye bunnari dil ile hepsini elde etdim. On dört tene beni candan seven göya gardaşlan ehbablarım benim param ile beg olannarın cümlesini elde etdim. Nayet bunnara heç bişey yedirip içirmirem. Çünkü sade dilden möhübbetim. Birgün dedim ki Cuma'ya buyurun bize davet eskisi kimi gine yiyelim içelim dedim. Bunnarı Cuma'ya davet etmeye dururkan bunnar pakey diyip nayet ben kırk tene deliganni el alti hazır etdim. Kırk deliganniye kırk tene degenek elize alın hazır olun" dedim. Amma ben bunnara verdigim tenbeh şu idi: "Ey deligannılar ben ondört gişi devet etmişem. Amma bu devetim onnarın degil sizindir" dedim. "Gırkızdı kırk degenek hazır olup pusuda duracaksınız. Ama ben yemekler hazır oldu bişdihden sora" hani yemek? dedigim zaman vakıd evleyi bulmuş ola. Yemekler gelsin diye biriz içeri giresiz. "Hazırdır bugün yemekler" diyesiz. "Getirin gardaşlarımız ile yemek yiyelim." Haman surfalar gurup yemekler hazır gele. Ben elimi yukarı galdırır galdırmaz bunnar surfanın başına cem olur olmaz sen bu yarım gılıcı yağlayıp içeri girsen ben hışım ile sene hışmedin. "Ne oldi o gılıca?" diyim sen: "Ey beyim hezine odasında bu gılıç yağlı imiş hezinede fareler yemiş" diyince ben bunnarın üzüne bakayım. Bunnara danışım. Bakim ki bunnar ne diyecek diye sorim. "Ne oldi gılıcı, demiri fare yer mi?" "Yağlı imiş yedi." Bakim ki bunnar ne diyecekler diyip bu tenbehi verdim. Kırk delikanni pusuda hazır. Cuma oldi bunnara dil ile dost ederek devet etdim. Bunnar geldi. Dil ilen möhübbet ederek bunnarı bir lâfa dutdum. Vahıt evleyi buldi. Evle gelir gelmez nayet ben çığışdım. "Yaho yemek hazır deil mi?" diyip biri içeri "Hazırdır begim." "Getir işde gardaşlarımız ile yiyelim." dedim. Surfalar guruldi, taamlar geldi. Envayın türlü yemekler eşgi datli gelip düzıldı

surfaya. Nayet "Buyurun" dedim. Bunnar çar etraf surfa başına oturdular. Ben tenbehi gününden evel vermişem. Hemen birisi gılıç eline kırık yarısı yağlı içeri girdi. "Ne oldi diye hışmıle ayağa gakmam ilen bunnar da yemedden durdi üzümüne baktılar." Beyefendi bu gılıç hazine odasında fareler yarısını yemiş getirdik beyzademize gösderek. "İşde emrin nedir?" diince ben bunnarın üzümüne baktım. "Yau demiri fare yer mi?" dedim. Benim örgetdigim adam gılıç yağlı olduğu için yağlı demiri fare yer begim dedi. Ben terkal bunnara: "Yahu ele olur mi?" dedim. "Bunun sözi dorgu mudur?" diyince "Yemekler zayolmasın yiyilsin, gargaşalık arıya düşmesin diye" Evet evet begim bizim evin baltasının ağzı yağlı idi, dün gece fare yemiş. Yağlı demir, fare yer. "Yer mi?" dedim. "Evet yer." dedi. "Ya demek ki yağlı demirleri fare yiyirmiş. Ben buni heç bilmirdim." dedim. Barmağını yukarı kaldırır kaldırmaz işaretini gününden evel vermişem saten pusuda olan gırh tene deliganni doldu içeri. "Çalın bunnara" dedim. Ondördünü yıkdılar görükmez gırılmaz yerlerine gafa gol şeşhana olup elden ayahdan gezmiyeceh gadar bunnara vurdurdum. Ondördünü de dışarı töhdüler. İşde benim misafirim sızsız. Gırt tene deliganni oturdu surfa başına yiyib işdiler. Bunnarın ücretlerini verdim. Lâkin kimisi sürüne sürüne evine, kimisi araba ile gitdi. Çünkü bunnarın zamanında beni öğlerine gatıp döğdükleri ve bene etdiği gallaşlıh onnari hep acıyı onnar bilir. Ben acıya sebeb bunnar gusurlarına razı olarak nayeti her birisi yerine gidip ertesi gün geldiler. Kimisinin goli sarılı kimisinin gafası sarılı. Kimisinin üzi gözi yaralı diye bunnar gaşar gaşar uzahdan bene baharak ben gine bunnara garşılık bir mücevher dellala verip gine mezete ettirip nayet gine toz edip üzerlerine üfürürdüm. Hasıtlılarından ey Hatem-i Tey padişahım öndördün yedisi patladı. Yedisi galdi. Yeddinin de beş tenesi o derd ile ölüp nayet ikisi galdi. Bu ikisinin de başını batırana gader yevmiye bir mücevher dögeceğim dedi. Çünkü neden? Oni annatmah arzındayım ki bu hikayeleri dinnemedden maksat nedir, bu sözlerden hisse almak, bu sözlerden bir duygi bir görgi bir dahi ibret almak. Çünkü layin şeytan göğlerde meleklerin hocası idi. Meğrurlandığı için nalet halgası boynuna geçdi. Bütün gulları azdırmağa lakin bunun ismi şeytan degildi. Ahud bu ism-i ezazil göğlerde ismi Ahod'dur. Yerde ezazildir. Lâkin şeytan olduğu için şeytan denildi. Neden denilir gulları azdırana şeytan derler. İblis elihinane güvenir ki ben ism-i ezem duasını bilirim ve ahir zamanda cennetin gapısını ism-i ezem duasını okur girerim cennete. Cehennem ateşinde asla yanmam. Halbısı ki ondan evel yanannar olacah, ondan evel cehenneme giren olacah ama o günde de cenab-ı hak layin şeytanın ism-i ezem duasını galbinden silip alacak. O okuyan cennete girsin. Çünkü neden Fi-

ravun gelip zamanında şeytanın gapısını döğmişdi. Firavun içerden bağırıp kimdir o? diyince şeytan: "Ne o tarılıh davası görürsün amma lakin kim olduğuni bilmesin. Sen nasıl bir Allahlıh davası görürsün." diyip açıp şeytanın olduğuni gördüğü kibi: "Ben Tarılıh davası gördüğüm yalandır. Beni halgeden Allah var. Ben nasa garşılıh yalandan kendimi tanrıyamdeyip bildirirem. Ben de bilirem benim sahibim Allah beni yaradan Allah bu mülkün sahibi Allah. Ondan başha Tarı yohdur. Senin şaytannığın da yalandan. Senden daha şeytannar var diyip şeytan: "Senin yalandan Tarı olduğun ben de bilirem. Lâkin benim şeytannığım neden yalan olur" diyip Firauna sordu. Firaun şu cevabi gonuşdi: "Senin şeytannığın daa senden şeytannarı var ki şer atannar ile hasıtlar senden evvel yanacah ebedi'l cehennemde galacah. Buni ben ey bilirem" dedi. Çünkü hakigat hal hakkında hadis vardır ki gul evizilen onun hakkından gelmişdir ki layin şeytanda evel hasıtlar ile saatip birbirine nasa ilave edenner şeytandan evel yanacah cehennemde ebedi'l gultaramıyacah. Çünkü bunun için hasit olmayalım. Galbimizi dilimizi elimizi dorğu dutup birbirimize sahibolalım. Hoş dutalım birbirimiz ile hoş idare hoş geçinelim. Dayimi devletimiz milletimiz galkınsın ve devletimiz devlet milletimizi millet bilelim. Vetanımızın sevgisini galbimizden unutmıyalım. Yerleşdirelim. Herkeşi hoş dutup ve dilimiz ne ise galbimiz de ele olmalı. Ey Hatem-i Tey padişahım işde iki gişi galmışdır. Bu iki gişi galana gader yevmiye bir cevher döğdüreceğim. İşde tellala verip mezet etdirdigimin sebebi bu üzdendir diyip derdini annatdırdi. Cevher fûrüş derdini dinneyip:Hatem-i Tey padişah hakigat benim görgüm şindi görgi oldi. Ben taht-ı tacımda oturmağ ile bu bilgileri bu duyguları nerden duyardım dedi. Demek ki ömür fazla süren bi şey bilmezmiş. Gurbet dolanan bilirmiş. Hakigatde eledir. Çünkü diyne bir mezlişde duyduğın duyguyu heçe verme. Maahgak ki zaman gelir, bir söz sene lâzım olur. Yahut da birisi gitdiğin yeri senden sorar. Örgenemedim dersen demek ki senin gafan ayık degilmiş diye sene bir ayıbolur. İşde bu sözleri örgenmek bu duyguları duymak insana yüki yokedur. Ezeli ezelden atalarımızdan galan bir cevabdır ki bir söz duyarsan eşidirsən gursağan goy. Guşağan goyma. Guşağan goyarsan açarsan guşağın dökülür. Gursağan goy ki ebedi'l yanında galsın. İşde bu sebebden Ey Hatem-i Tey Padişahım başıma geçeni annatdım, geldim bu ikisi de mef olana gader yevmiye bir cevher dögecegim diyip Hatem-i Tey ayrılıp Cevher-Fürüş'den hekayemiz burada belece, tamam oldi. Menziline yetişdi. Dinniyennere ve dinnedenlere ve dinniyip yaren ehbaplara Cenâb-ı Hak heyirli sağlık heyirli selametlik versin. Lâkin son olarak bu cevabı da arzındayım ki ehl-dil demişdir." Damağız sağ olsun mert yakası namerd eline girifdar olmasın inşaallah.

Sözlük

A

Avsun - Afsun

B

Bakça - Bahçe
Behuda - Beyhude
Beyhudla - Beyhud e yere
Burş - Burç

C

Cırnak - Tırnak

Ç

Daymi - Daima
Dehil - Kasa, kumbara
Dumup - Daldırıp
Düyleyip - Dügümleyip
Doluklu olmak - ağlamaklı olmak

E

Ebedil - Ebediyyen
Ehdirez - İtiraz
Eleddevam - Halen
El Peyrep dutmak - Elini eline kavuřturarak durmak
Esgate - alış veriş
Etdar - Aktar

G

Garlangoç uşakları - İpsiz sapsız kimselerd, iyi gün dostları
Gaşar gaşar bakmak-
Goşan goşan bakmak-

H

Had - İmza
Hüzür dilemek - Özür dilemek

İ

İcabedir utanıram - Hecabeder utanırım
ihdigat - itikat
İllekâr - hilekâr

K

Kevgiri bina - kârgir bina

M

Mahbus - Makbuz
Mobile - Mobiyla

N

Nevli - Yüzü görünüşü
Nevri - yüzü benzi

P

Pünhan - Gizli

R

Rigabını - Yüzünü
Rusgat - Ruhsat

S - Ş

Sahavetlik - Cömertlik
Sahil - Dilenci
Salık Salıklemek - Tevsiye etmek
Segirdip - Koşup
Seyrengah Bahcası - Gezinti yeri
Şereet Amani - Şeriatın müsaadesi
Şeyik - Yeyh

T

Taliyayı aşmak - Çok fazla olmak
Tarı - Tanrı

Ü

Üsgeh - Yüksek
Üsiyet - Ünsiyet

Y

Yelkenerek - Hemencecik